

SZÍNHÁZ

DRÁMAMELLÉKLET

1981

SZEPTEMBER

BOLDIZSÁR MIKLÓS

ezredforduló

Opera prózában, két részben

Szereplők:

ISTVÁN, fejedelem
KOPPÁNY, István nagybátyja
PAP, István táborából
TÁLTOS, Koppány táborából
RÉKA, Koppány lánya
GIZELLA, István felesége
SAROLTA, Géza fejedelem özvegye, István anyja LÁZADÓ
ÚR., Koppány táborából
ÖSSZESKÜVŐ URAK. István táborában:
I. ÚR
II. ÚR
III. ÚR
Katonák, nemesek, porok, keresztények, pogányok, nők,
férfiak, németek, magyarok — Tömeg, István és Koppány
táborából

Történik: Az első ezredforduló környékén. Első

rész I. kép

Teljes színpad. Középen Géza fejedelem 1° ravalala. Félhomály, fáklyás statisztéria — a Tömeg -, urak, nemesek, lovagok, nők gyászruhában. A PAP áll a ravatal előtt. Mellette az egyik oldalon ISTVÁN és SAROLTA, az özvegy; kicsit hátrébb GIZELLA, István újú bajor felesége. Mögöttük német lovagok, néhány magyar ár is. A másik oldalon, távolabb a ravataltól áll KOPPÁNY, e TÁLTOS és kíséretük

PAP Könyörögjünk megholt hívünkért, Gézáért. (Int, mindenki letérdel)

TÖMEG Adj neki, Uram, örök nyugalmat, és az örök világosság fényeskedjék neki.

ISTVÁN Kőrelvettek engem a halál sóhajtásai. A pokol ISTVÁN.

fájdalmai körülvettek engem.

PAP Oldozd fel őt, Uram. Pater noster ... (A Tömeg halkán folytatja, a Pap körüljárja a ravatalt, és a halott fejedelmet szenteltvízzel meghinti, majd megfüstöli)

TÖMEG ... ki vagy a mennyekben, szenteltesd meg a te neved, jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod, miképpen a mennyben, azonképpen itt a

földön is. Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma, és bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek ...

PAP ...és ne vigy minket a kísértésbe ...

TÖMEG- ... de szabadíts meg a gonosztól.

PAP ... a pokol kapujától ...

TÖMEG ... vond el, Uram az ő lelkét.

PAP Hiszem, hogy meglátom az Úr jóságát.

TÖMEG Az élőknek- földjén.

PAP Uram, Jézus Krisztus, könyörülj rajta.

TÖMEG Krisztus, kegyelmezz neki.

ISTVÁN Uram, hallgasd meg könyörgésemet.

TÖMEG És kiáltásom jusson elédbe.

PAP Az Úr legyen veletek,

TÖMEG És a te lelkeddel..

ISTVÁN Örök mindenható Uristen! ki azt parancsoltad, hogy atyánkat tiszteljük, légy kegyelmes jóvoltodból az én atyám lelkéhez, és elfeledkezvén bűneiről, minket vele egyetemben az örök boldogságnak örömeiben tégy részesé. A mi urunk Jézus Krisztus által..

TÖMEG Ámen.

ISTVÁN Uram, Te jónak láttad magadhoz szólítani édes atyánkat, Gézá, legyen meg a Te akaratod! Bár-mennyire is fáj érette szívem, bármekkora úrt hagyott is életemben elköltözése, meghajlok szent akaratod előtt, hiszen tudom, hogy a halál a Te utolsó nagy kegyelmed: minden lelket akkor szólítasz el, amikor a legaraválabb állapotban van. Ne szállj, Uram, ítéletre szolgáladdal. Vedd figyelembe mindazt, ami akaratod és hozzájárulása nélkül befolyásolta életét és meggátolta abban, hogy közelebb, még közelebb jussék hozzád. Úgy akarom formálni egész életemet, hogy érdemére és dicsőségére váljak előtted neki, akinek része és felelőssége van abban, ami belőlem válik. Egész ember akarok lenni, Uram, munkámban, jellememben, értelmemben és akaratban, követni fogom atyám., Géza útját. Adj erőt, Uram, hogy méltóképp éljek. Ámen.

PAP Látjátok, feleim szümtükkel, mik vogymuk ! Isa pur és homu vogymuk! Mennyi milosztban teremtővé eleve a mi ősunket, Ádámot és oduttá vala neki paradicsumot házoá. Csupán tiltá el őt egy fa gyimilcsétül. De mondá neki, mért nem ennék: „Bizony, amely napon rendel a gyimilcsétül, halálnak haláláal holsz.” Mollá holtát. teremtője Istentül, de feledé. Engede az ördög, intéseinek és evék az tiltott gyimilcsétül és az gyimilcsben halálut evék. Nem csupán magának, de mend ő fájának halálut evék. Haraguvék Isten és vetéve őt ez munkás világbele és lón halálnak és pokol-nak fészke és mend ő nemének. Kik azok? Mi vogymuk. Ahogy és ti is látjátok szünnütükkel, bizony, és egy ember sem kerülheti el ez vermet, bizony, mind ahhoz járó vogymuk. Kérjük Urunk Isten kegyilmét és lélekért, hogy irgalmazzon öneki és kegyelmezen és bocsássa meg mend ő bűnét. És szabadítsa meg őt: az ördög üldöztetéseitől és pokol kínzásaitól és vezesse őt paradicsom nyugolmábeli és odjun neki menny--

országba utat és mond jouban részei. És keátsátok Uronkhoz hármul: Kyrie eleison!

TÖMEG Kyrie eleison! Kyrie eleison! Kyrie eleison!

PAP Szerelmes barátim! Imádkozzunk ez szegény ember lilkiért, kit Úr ez nopun ez hantis világ tömlöcéből kimente, kinek ez nopun testét tümetjük, hogy az Úr őt kigyelmébel Ábrahám, Izsák, Jákob kebelében helyezze, hogy birságnop jutva minden ő szentjei és választottjai között jobb feleül juttatni illesztje őt. És ti bennetük! Clamate ter : Kyrie eleison!

TÖMEG Kyrie eleison! Kyrie eleison! Kyrie eleison!

PAP Oremus. Könyörögjünk. Isten, a te irgalmasságodból nyugszanak a hívők lelkei, méltóztassál megáldani e sirt és szent angyalodat rendeld őrzőjéül, hogy akinek testét idetemetjük, annak lelkét feloldozd minden bűnnek bilincéből, hogy tebenned örvendezzen, szentjeddél együtt örökké. A mi urunk, Jézus Krisztus által. Amen. Adj neki, Uram, örök nyugalmat.

TÖMEG És örök világosság fényeskedjék neki.

PAP Nyugodjék békében.

TÖMEG Amen.

PAP Az ő lelke és minden meghalt hívők lelkei Isten irgalmából nyugodjanak békében.

TÖMEG. Amen.

ISTVÁN Amen.

A Tömeg letérdel. Koppány és hívei, valamint cc Táltos állva maradnak. Koppány és István egymással szemben

II. kép

PAP Istenben megboldogult néhai Géza fejedelem végakaratóból! (Megáll István előtt) Jog és törvény szerint, áldd meg alattvalóidat és híveidet ... István fejedelem! (Letérdel előtte)

TÖMEG István fejedelem!

István kinyújtott karral megáldja a Tömeget

ISTVAN En, István fejedelem, néhai atyám és uram, Géza fejedelem végakaratóhoz híven esküszöm, hogy mindenben követni fogom őt.

A Pap feláll, István letérdel. A Pap István fejére akarja tenni a fejedelmi koronát

KOPPÁNY Megállj, Pap!

A Pap István fejére teszi a fejedelmi koronát

TÖMEG Nagyságos fejedelem! István fejedelem! KOPPÁNY A hagyomány szerint, az idősebb testvér jogán ... TÖMEG István fejedelem!

A Táltos előrelép. Megáll Koppány előtt, letérdel és átnyújtja neki a fejedelmi kardot. Most már két fejedelem áll a színpadon

KOPPÁNY Őseink jogán, Árpád atyánk jogán, a magyar szokás jogán, országunk boldogulásáért követni foglak, Géza testvérem és fejedelmem.

ISTVÁN Atyám, parancsod és hitem szerint, követni foglak igazságban, irgalmában és türelemben.

KOPPÁNY Követlek az erőben ! Irgalom, türelem ... Az ország erős kéz után kiált!

TÖMEG Koppány fejedelem!

PAP „Boldogok a békességesek, mert Isten fiának fog-nak hívadni.” Eljött az égben rendelt idő, hogy országunk, házunk, népünk megkeresztelkedjen, Isten akarata szerint. Megjelent az úr küldötte Géza fejedelem előtt és mondó: „Béke véled, Krisztus választotta, megparancsolom, hogy szünjenek meg gondjaid. Tóled származik a születendő fiú ...”

TÖMEG István! István! István fejedelem!

PAP „ ... kire az Úr mindezek elrendezését az isteni gondviselés terveinek megfelelően rábizza. Ű az Úrtól választott királyoknak egyike lesz !”

TÖMEG István, István !

Koppány! Koppány!

KOPPÁNY Süket szöveg. Szemfényvesztés. Ilyet én is mondhatok. Nekem is megjelent az én istenem, és

mondá: a hagyomány szerint fejedelem, az úrtól választott királyoknak egyike leszel!

ISTVÁN Követlek, atyám, az új rend, a magyarság védelmében, hogy végre béke legyen Árpád atyánk föld-jén és béke legyen szomszédainkkal. Az új rend, a vallás, a kor parancsa ...

TÖMEG István fejedelem!

KOPPÁNY Elég a szöcséplésből! Ostobák! Az ország ura én vagyok. A hatalom engem illet, a föld, a termés, a katonák, a dicsőség. A leghatalmasabb sereg az enyém! Fegyver, pénz, birtok!

III. kép

Koppány az özvegy, Sarolta elé lép

KOPPÁNY Sarolta, fájdalomtól megtört szívvel állok eléd, hogy mélységes megrendüléssel biztosítsalak együttérzésemről urad, dicső fejedelmünk, testvérünk elvesztése miatt. Együtt gyászolom veled a feledhetetlen nagy férfiút, emléke, munkásságának öröksége ben-nem él, erős lélekkel vállalom a rámszakadt súlyos feladatot. Az ország rád figyel, Sarolta. Ismered őseink akarátát, kezdj új életet egy erős, határozott, uralkodásra termett férfi, az ősi magyar jog szerinti új feje-delem oldalán. Engedd, hogy fájdalmad enyhítem, most, ebben a percben, és holnap és éveken át, míg e földi létünk véget ér. Jól tudom, hogy a fájdalmas úrt, amelyet imádott vérem, Géza hagyott távoztával benned, és mindannyiunkban is, nem tudom hozzá méltón betölteni és feledtetni, tudnod kell, hogy néhai fejedelmünk az örök boldogság országában vár rád, Sarolta, mégis, törvényeinkre, az igaz magyar törvényekre kérlek, add kezéd és légy a feleségem, társam az ország trónján.

PAP Paráznság!

TÖMEG István fejedelem! Vesszen Koppány!

PAP Paráznság ! Gyalázat !

KOPPÁNY Ostoba, tudatlan tömeg! Urrá leszünk rajtük is, Sarolta. Örökbe fogadjuk fiunkat, Istvánt., hitében meghagyva, vagyonában megőrizve, tisztelettel és szeretettel övezve. Ebben a nehéz órában együtt érez veled az ország, osztja fájdalmadat és mély gyászodat. Eddig is oly emberi nagyságról tettél tanúbizonyságot, asszony, oly nemes lelkierő sugárik belőled . . .

SAROLTA Ez meghibbant. Biz'isten, meghibbant. Ostoba, durva pár! Ennyi évi házaseslet után így nekemrontani ... Osztozol fájdalmamban, de azért a férjem ravatala mellől azonnal az ágyadba akarsz vinni. És rá-adásul az egész országgal ! Erős, határozott férfi mellett! Az ősi magyar jog szerint... hát nézz rám, Koppány. Mire számítasz még? Ostoba pogány. Ha már o gyászidőt kívárni nem tudod, hát hallgasd csak: elegendem van belőletek ! Harminc évig éltem Gézával, ennyi idő alatt még egy szentet is meg lehet unni. Isten nyugosztalja, akár a tied, akár a másik, de elegendem volt a férfiakból. Visszavonulok! Füttyülök rátok, a viszketegségeitekre, hiúságtokra, a hatalomra és az özvegyi címre. Visszavonulok, lovagolni, fát vágni, és verekedni fogok. Érted, te felfuvalkodott karikalábú! Nyugodtan, a magam kedve szerint, akkor kelek, ami-kor akarok, azzal, akivel akarok, mert én vagyok a fejedelemasszony! Ti csak marakodjatok, ostoba férfiak, éri pihenni akarok és nem veletek. Istenemre mondom. Es most takarodjatok.

ISTVÁN Anyám . . .

SAROLTA Te csak hallgass. Te is rám számítasz. Engem pedig ne ráncigálgatok bele ebbe a ... Hűségesen követtem néhai uramat, amíg élt. Mellette álltam és együtt harcoltam vele -- még verekedtem is, közületek is tanúsíthatják jó néhányan, áll itt olyan, akít enkezüleg vágtam kupán —, de tovább nem csinálom. Téged jelölt ki utódjának, István, az ő egyik hite szerint. Igaza volt. A másik hite szerint Koppány az utód. Igaza van. Géza semmit sem tagadott meg ma-gától, mind a két vallás kellett neki, de nektek is! Hát most, lábolyatok ki ebből úgy, ahogy tudtok, de én, Sarolta, a néhai Géza fejedelem özvegye, mosom kezeimet.

KOPPÁNY Már hallottam ezt valahol, Sarolta, hitünk történetében.

SAROLTA Hallhatsz majd mást. is. Téged, Koppány, gyűlöllek. Tudom. keresztény hitem ellen való, de Géza is adott nekem annyi szabadságot, hogy ennek a bánatos új vallásnak, ennek a büntudatos szomorúságnak ne kelljen elfogadnom minden parancsát. Ne szólj közbe, István, ha anyád beszél, majd ha te le-szel az ország egyetlen ura, megtudod, hogy igazat mondok, az egyetlen igazságot! Nem szeretlek, Koppány, mint felebarátomat. És a paráznaságtól irtózom. Leginkább öreg vagyok hozzá. Ha Géza életében közeledtél volna hozzám így, ha akkor lettél volna ilyen bátor, akkor másképp, kedvesebben fogadtalak volna. De elkéstél, és özvegyként minden rendkívül izléstelen.

ISTVÁN Anyám, ez nem méltó hozzád!

SAROLTA Még nem vagy király, fiam. Anyáddal meg tisztelettel beszélj, akármit is fecseg, nem erre tanítottak gyomorbeteg papjaid? Méltóság ... Távozhatsz. Koppány. (Günyosait) Hősök ...

Koppány sértetten távozik, a Táltos és néhány híve követi. A Tömeg zajong, kiabál, günyölgdik. A Pap áll, középre, túlkiabálja a, Tömeget

IV. kép

PAP Híveim! Testvéreim ! Kövessük istenben boldogult, néhai Géza fejedelem végső akaratát. „Te mondtad. Uram: Aki újjá nem születik vízből és Szentlélekből, nem megyen be mennyeknek országába. Boldogok és békességesekek, mert Isten fiainak fognak hívatni. Hallasd. fiam, mondó Salamon, a te atyádnak erkölcsi tanítását, így sokulnak meg néked a te életednek esztendei.”

A Tömeg letérdel a Pap és István előtt

Mit kérsz Isten egyházától?
TÖMEG Hitet. Az újjászületés kegyelmét. A hitre van szükségem, mert. a hit adja meg nekem az örök életet.
PAP Tartsd meg; a parancsolatokat.
TÖMEG Igen, Uram., meg akarom tartani a parancsolatokat.
ISTVÁN Szeretni akarlak Téged, Uram, teljes szívemből...

A. Tömeg is bekapcsolódik

teljes lelkemből, teljes erőmből és felebarátomat, mint enmagamat.

PAP Vedd a kereszt jelét homlokodra és szívedbe ..

A. Tömeg egyenként elvonul a Pap előtt, aki megjelöli őket a, kereszt jelével

...és úgy élj, hogy immár Istennek temploma le-hess ...
(egyenként) Akarsz-e megkeresztelkedni? I. FÉRFI Akarok.

A Pap meghinti szenteltvízzel, és égő gyertyát ad a kezébe. Ez többször, számtalanszor megismétlődik a jeledet alatt

PAP Akarsz-e megkeresztelkedni?
FÉRFI Akarok.

A Pap közben Istvánhoz fordul

PAP Hibáztál, uram. Vétkes könnyelműség volt Koppányt elengedned. Ha ő van birtokon belül, ő fogva tartott volna. A küldetésedet, uram, teljesítened kell. mindenáron.

ISTVÁN Mindenáron, igen. De nem minden eszközzel.
PAP Az eszközök ... A mi eszközeink Istennek kedvezők. Magadra hozol veszedelmet, uram. És az ország-ra, hiteinkre, az egész keresztény világra. Nekünk nem védekeznünk kell, hanem bizonyítani az igazunkat. támadni. Elengedted Koppányt ...
ISSTVÁN Semmi okom sem volt, hogy itt tartsam.
PAP A trónt akarja, uram!

ISTVÁN Tudom.

PAP Tudod, és hagyod, uram'?

ISTVÁN Nem.

PAP Így helyes. Tűzzel-vassal harcolnunk kell hitünkért, Megváltónkért. „Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy békességet bocsássak e földre; nem azért jöttem, hogy békességet bocsássak, hanem hogy fegyvert.”

ISTVÁN En bízom Isten erejében. És a szeretet erejében. Testvér nem támad testvérré. Ha Koppány fel-veszi a mi hitünket, nem állok útjába. Legyen ő a fejedelem.

PAP Uram, csak tréfálsz, ugye? Mondó az Úr atyád-nak:

PAP—TÖMEG (együtt) „Tőled származik a születendő fiú, kire az Úr mindenek elrendezését az Isteni gond-viselés terveinek megfelelően rábízta. Ő az Úrtól választott királyoknak egyike lesz, a földi élet koronáját majd az örökkévalóval fogja felcserélni.”

ISTVÁN Ravasz, ember vagy te, Pap.

PAP Isten szolgálja vagyok, uram.

ISTVÁN És még kié?

PAP A tiéd is, uram.

ISTVÁN Az űr azt is mondá atyámnak, hogy nem néki adatott meg véghezvinni mindezt, mert az ő kezét emberi vér szennyezi be.

PAP Pogányok, hitetlenek, eretnekek, lázadók, paráznák vérel!

ISTVÁN Az is vér. Felebarátaim vére. Ha szeretet nincs, semmi sem vagyok.

PAP Ha keresztényi szeretet lakozik a szívedben. Aki-

ben viszont nem lakozik. ISTVAN Az is ember. A törvények ... Pap!

PAP Azok a mi törvényeink, István. És kötelességünk megvilágosítani a lelki szegényeket.

ISTVÁN A szeretet erejével.

PAP A szeretet erejével, igen, fejedelmem, de az erő szeretetével segítséggel. Lsten segítséggel.

ISTVÁN Az Úr Jézus parancsot adott tanítványainak: „Menjetekek el tehát, tegyétekek tanítványokká mind a népeket, megkeresztelvén őket, az Atya, a Fiú és a Szent Lélek nevében, tanítva őket, hogy tartsák meg mindazt, amit én parancsoltam nektek.”

PAP És azt is mondá : „Aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözül, aki ellenben nem hisz, elkárhozik.” Elkárhozik ! Mentsd meg őket a kárhozattól ! (Visszafordul a Tömeghez)

PAP Mit kívánsz Isten egyházától?

TÖMEG Hitet!

PAP Én téged megkeresztellek: az Atya, a Fiú és a Szent Lélek nevében.

A keresztelés folytatódik

ISTVÁN Az én küldetésem az ország ! A mi országunk, a tiétekek, az enyéem, Koppányé ! Megvédeni a földet és e föld békés lakóit, a belső és külső ellenségtől, a békétlen és nagyravagyó szomszédoktól, akik földünket kívánják, folyóinkat, asszonyainkat, lányainkat, javainkat, életünket. Ez az én küldetésem, Pap! Boldoggá és gazdaggá tesztem az országot! Az én szeretetem mindenkit legyőz!

PAP Mit kívánsz Isten egyházától?

LÁZADÓ ÚR Hogy menjen a pokolba! Veletek együtt! Szentjeitekkel, bálványaitokkal, könyörtelen jóságokkal, gyilkos alázatosságokkal ! A pokolba veletek! Eladjátok az országot egy szellemért ! Magyartól idegen szokásokat kényszerítetek ránk ! Neked hoztam üzenetet, Vajk ! Az én uramtól, Koppánytól, az igaz fejedelemtől. Figyeld a szókat, légy alázatos ! „Bátyám fia, Vajk, tudd meg, hogy Géza elhaltával ősi szokásaink szerint mégis feleségül veszem a te anyádat, Saroltát. A turul feje mostantól én vagyok. Ha őseid szokását elfogadod, tisztes helyed lesz kíséretemben. Ha elutasítod, megtört gerinccel fogsz előttem tárog-nil” Es ne remélj kegyelmet, Vajk. A kegyelemkenyér méltatlan hozzánk, igaz magyarokhoz. Emlékezz Lehelre, a hét gyászmagyarrá ! Nem félünk tőled, Vajk. Ne bízd el magad, legyőzünk idegen hordáiddal együtt!

V. kép

A színpad sötétbe borul. István bal oldalon, f félközépen áll, egyedül.

A továbbiakban valamennyi jelenet, amelyben Istvánon vagy környezetén van a hangsúly, illetve István táborában játszódik, a színpad bal oldalára kerít

ISTVÁN A te kegyelmedből vagyok, Uram, e zűrzavarok között hánykolódó ország fejedelme. Amikor színed előtt kötelességemről és a reám háruló felelősségről elmélkedem, előtted, aki minden gondolatomat ismered és hallod, ha ki sem mondom, nincs mit szégyell-nem és rejtegetnem. Hiszek Benned, Uram, bízom Benned, de gyarló személyemben nem. Úgy akarok élni, hogy senkinek botránykőül ne szolgáljak, hogy hű maradjak barátaimhoz, akik még kevesebbed vannak, mint a te fiadnak. Gyenge vagyok, Uram. Adj erőt, hogy tiszta maradjak.

Rövid csend

De most rám támadnak, fegyverrel, haraggal, elvakult, kíméletlen bosszúvágytól űzve ... Uram, nem kell nekem a hatalom, méltatlan vagyok e feladatra. Légy könyörületes, add, hogy nyugalom, béke legyen ebben az országban, óvd meg ninedet, az én népemet Káin bűnétől.

Csend

Magam sem tudom, melyik szerep az enyém, Káiné vagy Abelé? Ennyit érünk mi neked, itt, e hitben gazdag országban? Kegyetlen vagy, Uram. Egy ember bűnbeesése miatt mindenkinek hálnia kell, és Te mondd, hogy szeretetben kell élnünk? Vigasztalsz, ha hozzád hű maradok, a jobboldalra kerülök, és örök boldogság lesz jutalmam. De mit kívánsz cserébe? Előtte, míg itt a Földön élek, testem bőrtönében? Tagadnam meg, legfőbb parancsaidat, amelyeket magad hagytál jóvá Sion hegyén! Hogyan lehetek én boldog? Lírává tettél, holott én is vádlott, bűnös vagyok, nem vigasztal, riaszt az örök élet. Harminc év ha még áll előttem. ha te is úgy akarsz, és tettemben, hiszen kényszerítesz rá, meg kell tagadnom Téged. Nem a hitben, de mit ér a hit, ha arra kényszerítesz, hogy öljek, Uram! Hogy az én kezemhez is vér tapadjon, mint atyámé-hoz ... Kéi lesz akkor az ország? Nem engedelmességek. Nem engedelmességek!

Csend

...Uram, engedd, hogy a magam akarata szerint épít-sem fél az én országomat, mennyországomat. A tiéd is lesz! Gyűlölöm ezt a sok idegent, úgy, ahogy ők gyűlölnek bennünket, a Te nevedben, pedig én a Te szolgád vagyok, épp úgy élek, mint ők, akik már majd ezer éve a te bölcsességed minden boldogságában és örömeiben részesülnek. Semmibe vesznek, mégis szükségem van rájuk, mert erősebbek, mint testvéreim. Add, hogy Koppány elméje megvilágosodjék, hiszen vesztünkbe rohanunk, ha letérünk az általad kijelölt útról, még akkor is, ha bevallom, én is szeretnék legalább egy egészen keskeny, még ha veszélyekkel teli másik ösvényt találni. De ezt csak neked vallom meg. Uram, neked, aki mindent tudsz.

Csend

Uram, ha rajtam múlik, nem ide születtem volna. És nem is most. De nem tudom, hogy mikor és hol lett volna jobb.

VI. kép

Gizella, István ifjú neje jelenik meg a „révült” Isívrin mellett

GIZELLA István, a Pap mindent tud! Tudja, hogy nincs mit gyönnöm neki! Mi az Istennel foglalkozol? Azért hoztál ebbe a porfészekbe, lóháton, még a templomba

is úgy jöttél értem!, hogy itt magamra hagyj a rossz szagú magyarok között? Bűdösek! Nem is szeretsz te engem.

ISTVÁN Gizellám ...

GIZELLA Ne mondd azt, hogy Gizellám. Az igazat mondd! Tudnom kell az, igazságot! Akarom! Ha ma^{1...} nem hagyta, hogy apáca legyek, hogy az Uré legyek, akkor legalább tégy róla, hogy a tiéd!

ISTVÁN De Gizellám ...

GIZELLA Vedd tudomásul, hogy nemcsak ez a ponté--szek létezik, hanem én is! Én is! Mindenki más tisztességesen él a családjával, a feleségével, csak te nem. Más vigyáz a feleségére, kedveskedik, elhalmozza figyelmessége és szerelme számtalan jelével, ékszerek-kel, illatos kenőcsökkel, te persze nem. Isten tudja, mit műveltek azzal a Pappal, meg azzal a sok rossz, szagú úrral! Minden rendes férj időben otthon van és családjának él! Beszélget a feleségével. 'Meghallgatja gondját-baját, vendégeket fogadnak és kedvesen beszélgetnek velük. De te nem. Te zavaros kultúli utakon jársz. Ne is válaszolj, ismerem már, Koppány, a törzsek, a kalandozások, a pogányok, táltosok, sámánok és mindenféle szörnyű rémségek ... Nem ~rdeke~l! Vedd tudomásul, hogy családod akarok! ... Nem maradhatok szegényben a rokonaim előtt! Hogy a nyelvükre vegyenek! Aranyos, rózsaszínű gyerekeket akarok! Szépelvet, okosakat, mosolygósakat, királyfiakat! Utódokat, István! Amilyen te vagy Vajk, te pogány! Első fiúnknak Imre legyen a neve, jó?

ISTVÁN Miért éppen Imre?

GIZELLH Nem tudom. Csak úgy eszembe jutott.. Emerich ... jól hangzik. És a család is boldog lesz. Mit szólsz hozzá, fiam?

ISTVÁN Örülök, Gizella. Gondjaim vannak. Egyedül vagyok.

GIZELLA Egyedül? Te? Tas én? Én mit mondjak? *ISTVÁN (lemondóan) Igazad van. Nem vagyok egyedül,*

Gizellám. Nem, nem is vagyok egyedül. Hiszen te velem vagy. Megfenyegettek, Gizella.

GIZELLA Téged? Kicsoda? Ilyen is csak nálatok fordulhat elő, magyarok. Az uralkodót csak úgy megfenyegetni. És mivel? És ki?

ISTVÁN Koppány. Hogy feleségül veszi anyaimat. GIZELLA Szegény Koppány. Ez legyen a legnagyobb baj.

ISTVÁN Megölnek, ha nem fogadom el őseim vallását. L; legyek hűséges szolgája az új turulnak, Koppány-nak.

GIZELLA Mi az a turul?

ISTVÁN Az egy szent madár.

GIZELLA És mi köze a trónhoz ennek a madárnak?

ISTVÁN ,foga van hozzá. Ez egy ilyen ország, Gizellám.

GIZELLA Csak neked van jogod al trónhoz. És majd. az én aranyos németjeim segítenek neked, meglátod. *Hogy szoktatók csinálni, ti magyarok? Majd felnégyeljük azt, a Koppány llevü szent szárnyast. Ezzel igazán ne gyötörd magad. Mi vagyunk az erősebbek, és majd segít a család is, meglátod. Kis buta fejedelmem, a dárda hatosabb fegyver, mint ti nyereg alatt puhított hús. Ostobaság az egész. Ahelyett, hogy a feleségeddel törödnél. mit szólsz lmréhez?*

ISTVÁN Én nem fogok fegyvert! Meg kell próbálnom, hogy... *(Ivlár megint 'másfelé jár)*

GIZELLA István! Ne hagyj már megint egyedül! Unatkozom! Unatkozom!

ISTVÁN ...hogy béltre legyen, nyugalom és szeretet. Béke és...

VII. kép

A színpad jobb oldala. Koppány tábora. Koppány hívei, katonák a színen. A Táltos járkál fel s alá a Tömegben, agítál

TÁLTOS Mikor lesz béke Árpád atyánk földjén?

TÖMEG Vesszen István!

TÁLTOS Ki óvja szabadságotokat?

TÖMEG Koppány! Iijjen Koppány!

TÁLTOS Ki rabolja el földjeiteket? Fegyvereiteket?

TÖMEG Vesszen István!

TÁLTOS Ki vezet benneteket gazdag idegen földekre?

Szép nőkhöz, mesés kincsekért?
TÖMEG Koppány! Koppány!
TÁLTOS Ki a szabadság?
TÖMEG Koppány! Koppány!
TÁLTOS Rabszjira fűznek, gyáva népség, rabszolgák! Adót fizettek, térdén csüsztek, sárban és mocsadékban, bezárulnak az ország kapui, németek ülnek a nyakatokra!
TÖLVIEG Fúj, István! Jobb a Koppány! Fúj, István!
TÁLTOS Vége a forró szeretkezéseknek, a nagy zabálásnak!
TÖMEG Vesszen, István!
TÁLTOS Óseink nevében ...
TÖMEG Koppány!
TÁLTOS Szabadságunk nevében ...
TÖMEG Koppány!
TÁLTOS Függetlenségünkért ...
TÖMEG Koppány!
TÁLTOS A szép nükért, borért, aranyért...
TÖMEG Koppány! TÁLTOS A magyarságért!
TÖMEG Koppány!
TÁLTOS A németek ellen ...
TÖMEG Koppány!
TÁLTOS Az idegenek ellen ...
TÖMEG Koppány!
TÁLTOS Álnok papok ellen ...
TÖMEG Koppány!
TÁLTOS A sápadt keresztenfüggő ellen ...
TÖMEG Koppány!
TÁLTOS Fonnyadt asszonyok ellen ...
TÖMEG Koppány!
TÁLTOS Ostoba, bánatos szüzek ellen ...
TÖMEG Gyereket nekik, gyereket nekik!
TÁLTOS Ósi magyar nyelvünkért, hitünkért ... TÖMEG Koppány! Vesszen István! István áruló! Fúj, István! Öljük meg! Öljük meg! Öljük meg! Hitetlen! Németbérenc! Besűgő! Hazaáruló! Népünk ávulója! Öljük meg! Öljük meg!
TÁLTOS Mikor lesz béke Magyarországon?
TÖMEG Koppánnyal! Vesszen István!
TÁLTOS Ha a^z, utolsó idegen is kitakarodik az országból. Óseink gyiikosait hozta ide! A németeket! TÖMEG Abcug István! Koppány! Koppány!
TÁLTOS Harcra lel, testvérek! És győzünk! Mert. csak győzhetünk Koppánnyal!
TÖMEG Koppány a vezérünk! Fúj, István!
TÁLTOS Életünket és vérünket a szabadságért! TÖMEG Életünket és vérünket! Éljen Koppány! Vezess. Koppány! Vezess, Táltos!
TÁLTOS Ki az idegenekkel!
TÖMEG Ki az idegenekkel! Csűrhe, csűrhe!
TÁLTOS A szabadság bajnokai mi vagyunk, testvéreim! Évszázadok múltán is hálával és szeretettel gondolnak ránk gyermekeink, nekünk köszönhetik boldogságukat, a nagy Magyarországot, Európa büszkeségét, védőbástyáját! Ha mind elpusztulunk is, nem lesz hiába!
TÖMEG Legfőbb bástya mi vagyunk, nyalják ki a vaslagunk!
TÁLTOS Koppány a vezérünk!
TÖMEG Koppány a vezérünk!
TÁLTOS Koppány legyőzhetetlen!
TÖMEG Legyőzhetetlen!
TÁLTOS Halhatatlan!
TÖMEG Halhatatlan!
TÁLTOS Igazságos!
TÖMEG Igazságos!
TÁLTOS Bölcs!
TÖMEG Bölcs!
TÁLTOS Bátor!
TÖMEG Bátor!
TÁLTOS A legfőbb hadúr! Fejedelem!
TÖMEG Koppány fejedelem! Reszkess, István! Fegyver-bel Haborúba! Éljen a háború! Magyar ember fegyvert fog! Életünket és vérünket! Éljen a háború! Harcolni akarunk! Ölni, ölni, ölni!

VIII. kép

Szinte észrevétlenül lép a színpadra Réka, Koppány lánya

RÉKA Ölni akartok, szegény szerencsétlenek ... És, ha téged ölnék meg? Ha téged döfnek hasba? Ha téged hasítanak négyfelé? Ha te ébredsz úgy másnap, hogy meghaltál? Ha a te feleséged keres majd hiába? Ha a te gyermekek hív hiába? Ha mind meghalt-ok? Dicső harcosok ... dicsőséges vesztesek! Azt gondolod, hogy te visszajössz? A másik oldalon épp így készülődnek, hogy téged, meg téged, meg téged dicsőségesen és válogatott kinok közt. megöljenek. Kiért? Es miért? A hatalomért? A dicsőségért? Sokat értek vele, a túl-világon. Talán te, az ő dicsőségéért harcolsz? Ő él majd asszonyoddal? Gyermekeiddel? Neki adod vagyonodat? Vagy neki? A te dicsőséged az övé, mert életben marad! És mi vár ránk, ha nem tértek vissza? Kivel fogunk élni? Kit szeretünk, kit ajándékozunk meg magunkkal, gyermekekkel, szeretettel, nyugalommal, otthonnal, étellel, itallal? Értünk harcolja-tok és magatokért, de szeretettel és megértéssel ... Ön-magatok féltésével. Olyan gazdagok vagyunk már, olyan gazdag ez az ország, hogy nem férünk el mind-annyian békében, szeretetben?

A Tömeg lassan, Réka beszéde alatt, lecsillapodik, és körbefogják a vezér lányát. Már sokkal kisebb bennük a harci kedv

TÁLTOS *(dühödten)* Ostoba szöveg! Maszlag! Fegyver-rel támadnak ránk, talán ölbe tett kézzel várjam, amíg négyfelé vágnak? Amíg tüzes trónon megegetnek? El-rabolják barainkat, földünket, vagyonunkat, idege- nek ülnek a nyakunkon, őket kell szolgálnunk, elrabolják asszonyaitokat, meggyalázzák lányaitokat! Védekeznünk kell! Kell! És támadnunk, hogy örökre el-menjen a kedvük attól, hogy ujjat húzzanak velünk! Támadni kell! Te ne értenéd, Réka? Apád életére tör-nek, téged kolostorba zárnak, minket rabszjira fűz-nek, életünk végéig belénk törlik sáros germán csizmájukat, és szavukat sem értjük, külföldiül kárognak! Szívesen lesz az apáca, Réka? Egy régen meghalt és talán nem is létezett szélhámos képzeletbeli szeretője?

RÉKA De életben maradok. És csak most élek, egyszer és soha máskor.

TÁLTOS Óseink hitével szállsz szembe ...

RÉKA Még egyetlen ősünket sem láttam újra életben. Álmos atyánkat és vezérünket sem ... bár megöltétek.

TÁLTOS Álmos meghalt, ereje belénk szállt, lelke é t-este itt él bennünk. Érte harcolunk, azért a drága földért, amelyet ő már előző életében nem láthatott, de tudott...

RISKA Es soha nem is fogja látni már. Én pedig látni és élvezni akarom, ameddig lehetséges. Ameddig hagy-játok.

TÁLTOS Nem mi akadályozzuk meg, Réka.

RÉKA Csak ti akadályoztatok meg, gógös, ostoba, vér-gözös balbárok. A hatalom bűvöletében éltek, de Isten övjon, hogy részetek legyen benne! Azért harcol-tok, hogy a világ legszegényebb emberei legyetek. Gazdagok ... és szegénnyé lesz mindenki, aki hozzátok tartozik.

TÁLTOS Réka ... legalább előttünk ne beszélj így!

RÉKA Látod, már te is *olyan vagy*.

TÁLTOS *(ordít)* Igen, olyan vagyok, mert ezeket csal, így lehet irányítani! És téled sem töröm el, hogy be-*leszölj!* Te is kiváltságos vagy, tudod, hogy bántódásod nem eshet, mert mind egyformák vagytok, akik egyszer *olyanok* lettek, *olyannak* születtek! Mert holló a hollónak ... Ah! Én a nép fia, gyermeke vagyok, én e nép vezetője vagyok, belőlük származom, ostoba lány, és nem töröm, hogy bárki is kételkedjék szavaimban! Az áldozatot nem te hozod, hanem mi, ők és én, akik nem ismerjük sem a hatalmat, sem a gazdagságot, sem a hatalmasokat, sem a kiváltságosakat ... ti minden eszközzel egymást véditek, mind, akik hatalmon vagytok, mindegy nektek, ki kicsoda, csak uralkodó legyen! Engem pedig a mi istenünk küldött, a mi szegény népünk védelmében, hogy boldoggá tegyem őket!

RÉKA Szegény nép ...

TÁLTOS Akár akarja, akár nem, boldog lesz! A hatalom, a boldogság útját csak én ismerem, én, a kiválasztott! A jel bennem él, én vagyok a jel! És hatal-

mossá, legyőzhetetlenné és boldoggá teszem népemet!
RÉKA Holtában és pusztulásában.
TÁLTOS Győztes és hatalmassá, ha kell, akarata el-
lenére! Örökké él a magyar! Apáddal vitatkozz, sze-
rencsétlen, ne velem, ne velünk, a néppel!

Koppány lép a színre

Legfőbb hadúr! A fejedelem! Vezérünk, Koppány! TÖMEG
Éljen Koppány! Éljen a turul! Vezess minket, Koppány!
TÁLTOS Ki az idegenekkel!
TÖMEG Vezess, Táltos! Ki az idegenekkel! Csűrhe! Csűrhe!
TÁLTOS Koppánnyal győzünk'.
TÖMEG Győzünk! Győzünk! Fúj, István!
TÁLTOS Szabadságunk szobra!
TÖMEG Koppány! Mi ne győznénk? Hisz Koppány
vezérünk! Koppány! Koppány! Koppány!
KOPPÁNY Barátaim! Testvéreim!
TÖMEG Te vagy a jobb, Koppány! Vesszen István!
KOPPÁNY Testvéreim! Meddig túrjuk még a gyalázatot,
magyarok? Azért jöttünk-e ide, Árpád atyánk gyönyörű,
megszenvedett földjére, hogy néhány haza-áruló és gógós
idegen játékszerévé váljunk? Hogy szolgaságba vessenek
bennünket, hogy keserves romlás legyen részünk? Hogy
rangja, gazdagsága, hatalma csak az árulónak legyen?
Rajta hát, támadjatok el-lenségeinkre, de addig, amíg a
félelem zsibbasztja szívüket! Nincs középút! Vagy
kivívjuk szabadságunkat, vagy vércinkkel és súlyos
szolgasággal kell a gógós ellenségnek vezekelnünk? Az én
életem, igaz magyarok, semmit sem ér, ha ti, testvéreim,
szolgasorban, szabadság nélkül éltek! Éljen a
szabadság, a függetlenség!
TÖMEG Koppány! Koppány! Vezess minket, Koppány!
Vezérünk, Koppány! Hol vagy, István? Gyáva, fúj,
gyáva! Vesszen István! Le az idegenekkel! Le a hó-
dítókkal! Vesszen István! Áruló! Óljuk meg! Óljuk
meg!

IX. kép

*Koppány ünneplése hosszan folytatódik. Teljes az eksztá-
zis, Réka el is tűnik a Tömegben. A Tömeg, a Táltos táncol,
üvölt, énekel, Koppány elégedetten figyelő népet és kivonul
a színről — vagy inkább a színpad háttérébe húzódik. A
színpad bal oldala — tehát Istváné — megvilágosodik abban
a pillanatban, amikor István be-lép. István egyedül jön,
fegyvertelenül. Megállás nélkül a színpad közepére megy.
Feszült, dermedt csend. István egyedül áll a Tömeg
közepén, amely az előbb még meg akarta lincselni. István
megáll, a színpad bal szélén megjelenik István kísérete,
alig néhány ember, alig észrevehetően, hiszen erejük sem
lenne elegendő bármi-féle tragédia megakadályozására.
István viszont sérthetetlen, senki, még a Táltos sem mer
közelíteni felé. Mozdulatlan színpad. Csend.*

*A Táltos tanácstalan. István még rá is néz. A mozdu-
latlanságot Koppány töri meg. Határozott, ugyanolyan
magabiztos, mint a fejedelem, a színpad közepére megy és
megáll István előtt. És ő is a Táltosra néz. Két majdhogynem
egyforma magatartású ember áll a színpad közepén,
valamint némileg kiemelve a háttérben a Táltos és Réka.*

Istvánon nincs korona.

Koppány széttárja karját, István is.

Egyet-egyet lépnek egymás felé.

Aztán még egyet.

Koppány átöleli Istvánt.

István is Koppányt.

*Majd jobbról-balról szertartásosan megcsókolják egy-mást,
közben karcsere.*

Egy lépés hátra.

Aztán még egy.

Már nem is szeretik egymást annyira

KOPPÁNY Mit akarsz itt, Vajk?

ISTVÁN István vagyok és a békét keresem. Mert a békét.

hoztam magammal.

KOPPÁNY Szívemnek kedvesen beszélsz, testvérem. Vajk.

ISTVÁN Szeretettel jöttem- testvéremhez.

KOPPÁNY Testvéred szeretettel fogad.

Újabb testvéri csók

Szívesen látlak házamban. Itt sok a fegyveres embet.

ISTVÁN Nekem nincs titkom előttük.

*KOPPÁNY Nekem sincs. De ti mondjátok, testvérem:
adjátok meg Istennek, ami Istené és a királynak, ami a
királyé.*

ISTVÁN Nem vagyunk királyok, Koppány.

KOPPÁNY Az én házam a te házad is, Vajk!

A háttér -- a Tömeg, a Táltos és Réka — sötétbe tiltani.

Csak Koppány és István látható, a színpad előterébe ?i

KOPPÁNY Feltételeid?

*ISTVÁN Nincsenek feltételeim, csak kérésem és j.ava.5-
latom.*

KOPPÁNY Sok jót nem ígérhetsz.

*ISTVÁN A te üzeneted sem ígért semmi jót. Mégis el-jöttem
hozzád, fegyvertelenül.*

*KOPPÁNY Abban bízol, hogy mestered útjára lúphatsz? Mi
nem feszítünk keresztre senkit. Amúgy is csak egy-szerű
szent lennél, vagy még az sem. Legyőzött és elfeledett
lázado testvérem.*

ISTVÁN Ha befejezted fényes jövőm előadását ...

KOPPÁNY Hallgatlak.

*ISTVÁN Senkitől sem várok áldozatot, csak józan meg-
értést. Azt akarom, hogy túléljük ...*

*KOPPÁNY Küldd haza a németjeidet. Nincs szükségünk
idegen hordákra.*

*ISTVÁN Nem maradnak itt örökké. Még nem küldhetem el
őket, de később, ha te is akarsz ... most még országunk
fényét emelik ...*

*KOPPÁNY Még a fényt is ellopják előlünk. Azt akarom,
hogy most távozzanak! Velük megyünk, vagy utánuk,
vendégségbe, ahogy őseink tették. Gyepük közé zárod
népedet! Gödörbe!*

ISTVÁN Hogy mentsem pusztulásától.

*KOPPÁNY Hadd lássák, milyen a világ! Meg a világ is lássa
a magyarok nyilait.*

*ISTVÁN Ostobaság. Hányszor vertek szét minket? Isten
övjön attól, hogy egyszer igazán megtudják, milyek
gyengék vagyunk.*

*KOPPÁNY Mi vagyunk gyengék? Néhány vesztes ütközet
semmit nem jelent. Bosszút kell állnunk, meg-gyalázott
vezéreinkért, Lehelért ... Bulcsuért, akinél nagyobb vezér
Attila óta nem élt a földön! Es erre te idehozod ezeket a
vasba öltözött niebelungiakat, hogy közelről lássák, mit
csinálunk! A szakadék szélére vezetted az országot, Vajk!*

ISTVÁN De a szakadékba velem együtt zuhansz te is, ha ...

KOPPÁNY Rám ne számíts.

ISTVÁN Ha mi ketten nem értünk egyet, akkor senki sem.

*KOPPÁNY Én előbb voltam kereszttyén, mint te és egész
házad népe. Ennyi eszem nekem is van. De én jobb
keresztet választottam. Azt, amit apád, Géza. A bizáncit,
Türelmesebb és békében enged élni, feleségeimet is,
házam népét, népemet, mindenkit, nem fenyegetőzik,
nem követel, nem üti mindenbe az orrát ...*

*ISTVÁN Még nem, mert saját bajával van elfoglalva. Lehet,
hogy nem is kér semmit, később sem. Az én
keresztshadjárataim is gondoskodni fognak róla. Mi
pedig meggazdagszunk, megerősödünk, rajtuk, ezt sem
érted, Koppány? Nem kell a kincsért elmenni a Kár-pát-
medencéből, idehozzák nekünk. A bizánci birclalomból,
ha még négyszáz évet él ...*

*KOPPÁNY És te meddig akarsz élni? Neked nem elég
négy száz év?*

*ISTVÁN Nekem elég, még sok is. De nekünk már nagyon
kevés.*

KOPPÁNY Neked vagy nekünk?

Rövid csend

*ISTVÁN Én tudom, hogy velem kezdődik minden, ameddig
az az ország él, megmarad és túlél. Ameddig ezen a
földön emberek lesznek, akik a mi nyelvünket*

beszélnek, akik tőlünk származnak és ez eszükbe is jut.
KOPPÁNY Magasztos kitarulkozásodban vajmi kevés szerepet szántál nekem, Vajk.

ISTVÁN A ránk kényszerített 'szerep közös, és mindegy, melyikünk játssza el. Csak, legyen, aki bírja. Te más- képp vezetnéd az országot, mint én, de a mi akaratunk és tisztavágyunk oly kis mértékben változtat a ránk bízott ország sorsán ... Neked hány embert kell megölnöd és mennyit kell nekem. Nem a mi akaratunktól függ, hogy bármelyik ország bármikor hogyan pusztít végig bennünket, hajt rabigába, és mikor győzzük le őket. Nincs más feladatunk, mint az elképzelhető leghosszabb ideig megőrizni szabadságunkat és függetlenségünket, ameddig még lehet. És nem lehet sokáig. Akárki is akarta, akár a te Istened, amelyek az enyém is volt valaha, akár az enyém, amely a magad módján a tiéd is, sokáig nem tarthatjuk magunkat ezen a hegyekkel és idegenekkel, falakkal körülvett gazdag földön. Rossz helyre érkezünk, Koppány, és akárhogy is szeretnéd, mert te szeretnéd, nincs tovább út. Sem Nyugatra, mert ott erősebbek és rejtettebbek, mint mi és azok is maradnak. Keletre sem mehetünk vissza, nem is akarunk, nem azért ötüünk, küzdöttünk ideig, megbocsáthatatlan vétünk, hogy mi már előbbre tartunk, mi nyugaton vagyunk ... és ők is erősebbek. Ez átjáróház, Koppány, sem ide, sem oda nem tartozunk és nem is tartozhalunk, mert sem itt, sem ott nem fogadnak szívesen, és az én Isteneim óvjon, hogy akármelyik oldalon be-fogadjanak. Én nem akarom, Koppány, testvérem, hogy akármelyikünk is lesz a magyarok első királya, első tette testvérgyilkosság legyen. Nem akarom és nem is engedem! A vérszerződések kora eljárt, másféle szerződések döntenek sorsunk fölött..

KOPPÁNY Szép. És erre hadba hívod népedet, ellenem!
ISTVÁN És te? Nekem nincs még hadseregem. KOPPÁNY De holnapra már lesz.

ISTVÁN Igen, lesz. Mert te már készen állsz a harcra, nagy sereggel, és én valóban nem akarom keresztre feszíttetni magam. Én élni akarok, Koppány.

KOPPÁNY Én is. Szabadon, akaratom szerint.

ISTVÁN Akaratod szerint! Az én, az én, az én akaratom szerint! Kit érdekei a mi akaratunk?

KOPPÁNY Téged és engem.

ISTVÁN És ki vagy te, és ki vagyok én? Én. én, én! Kit érdekel? Ki vagyok én?

KOPPÁNY Látod, ez igaz. Ki vagy te, Vajk?

Csend

Ki vagy te, Vajk!

ISTVÁN Én Magyarország fejedelme vagyok. Én Magyarország királya leszek, akár akarom, akár nem. És élhetek én akár hatvan évig, így, alig tízszer hatvan év alatt semmi sem lesz abból, amit akár te, akár én akartunk. Én tudom, hogy mit akarok. Békét, békét és békét.

KOPPÁNY Én Magyarország fejedelme vagyok. Én Magyarország királya leszek. Én tudom, hogy mit akarok. Szabadságot, függetlenséget és békét.

ISTVÁN Akkor segíts nekem, Koppány.

KOPPÁNY Akkor segíts nekem, István.

ISTVÁN Hogy szabadok legyünk, engednünk kell.

KOPPÁNY Szabadok nem leszünk, ha engedünk. Most vagyunk szabadok, és én vagyok igazán szabad ember, Vajk, vallásos félelem nem gátal.

ISTVÁN Engem sem.

KOPPÁNY Akkor hazudsz a te istenednek.

ISTVÁN Nem a hitem kényszerít arra, hogy engedjek, hanem a valóság. Alkalmazkodnunk kell, Koppány, ellenséges világba csöppentünk és félek. Csak úgy lehetünk szabadok, ha engedünk a függetlenségünkől, másképp nincs függetlenség, sem szabadság, sem Magyarország, sem magyarság, csak pusztaság, csak kihalt, falvak és elhagyott várak, hontalan földönfutók, megkínzottak, megaláztatottak, akiket sehol sem tűrnek megvetettek, halálra, lassú, csendes pusztulásra ítéltettek. Engednünk kell, Koppány.

KOPPÁNY Segítségem... idegenek segítségével... függetlenséget?

ISTVÁN Te nem vagy idegen, Koppány.

KOPPÁNY Te vagy az, István!... bajor a feleséged, német a testőrséged, olasz, osztrák, cseh, meg lengyel a papod, idegen nyelveken beszélsz, idegen vallást, elveket vallasz, idegenekkel támadsz rám, idegenekkel vívod meg harcodat a magyarok függetlenségéért, ellenem; a magyar ellen! Pünkösdi királyság a tiéd, Vajk! Erőszakos, bigott, fanatikus, magyart gyűlölő idegennel veszed körül magad, teutonokkal és tésztazabálókkal, olyan függetlenség a tiéd, amelyre álmodban sem számítottál! Rómára esküszöl, ahol naponta váltják a pápákat, a te hited szerint, és mindegyik Isten igazi helytartója, mindegyik? Beengedted ide őket, és az ország csataterre változott, mert a szeretet nevében az egyik pápa megmérgezi, felnégyeli, megégeti a másikat, őt pedig egy harmadik, és hogy mentsd a bőröd, azt sem tudod, melyik őszentsége az igazi őszentsége, mikor, melyiknek kell hűséget esküdnöd, mikor melyiket kell megtagadnod, éltében vagy holta után, olyan mindegy. Erre akarsz te országot alapítani? Felfordul a gyomrom, Vajk! Előre büntudata-tok van, így sokkal könnyebb, mert így játszol könnyedséggel, felszabadult lélekkel követitek el a legocsányabb bűnöket a biztos megbocsátás tudatában! A ti istenetek mindent megbocsát, csak hivatkozatok rá és legyetek alázatosak ... pedig ő soha, semmit nem bocsátott meg, semmit. Még az egyik unokáját is megölette, mert túlságosan is jó volt hozzá, mindenkinek. Ábelnek hívták. És most eljössz hozzám, Ábel, és rám kényszerítéd Káin szerepét ...

ISTVÁN Amit most mondtál, el ne feledd, Koppány.

KOPPÁNY Nem felejttem, Ábel.

ISTVÁN Én sem, Koppány.

KOPPÁNY Hány ezer évig bűnhődtek még? Meddig kell még vezekelnetek?

ISTVÁN A Megváltó ...

KOPPÁNY A Megváltó. Kit váltott meg? Téged? Hát megváltott már, nem? Mit keresel akkor itt? Én leszek az áldozati bárányod, István? Az egyetlen igaz ember a ti vallásokban Ábrahám volt, de még őt is elhalmoztátok Isten bölcsességével és jóságával, holott csak józan észre hallgatott, amelytől ti annyira féltetek és semmibe vesztek. Mindent kitekertek, összezavartok, misztikus és homályos ködbe burkoltok, hogy a ti hármas szentetek dicsőségesen kerüljön ki az egészből, akár odaillik, akár nem. Csak egy mértéket ismertek az erőszakot! Csak harccal, háborúval védhetjük függetlenségünket és a békét is, a te annyira áhitott mennyei békédet. Kimondom és vállalom az erőszakot, nincs más választásom, kimondva is vállalom, ti pedig a szeretet mézébe fullasztjátok. Én is kiválasztott vagyok, István, de becsületesen élek vele. Elfogadom, hogy egymásra utaltak vagyunk, hogy jót akarsz, de a magam igazát épp úgy védem, a magam igazában épp annyira hiszek, mint te a magadéban. Én úgy akarok új Magyarországot, hogy óvom, védem, őrzöm a régiből, a létezőből, a valódiból mindazt, ami értékes, ami eddig is fenntartotta, ami hozzátartozik, amiért megszenvedtünk, amiben hittünk és hiszünk. Igen, a vérszerződést is, Álmos megölését, e föld ravasz meghódítását, mindazt, ami természetes és emberi, és a véremlenben van, mindent, amit 'te elvetsz az új beteges révületében.

ISTVÁN E nép hagyományait ... és ezért akarod feleségül venni az anyámat! Szép, megőrzendő hagyomány!

KOPPÁNY Különb azonnal is volt dolgom, István!

ISTVÁN Ekkora áldozatot mégsem kellene ... Senki sem kéri számon rajtad, Koppány! Csak a feltételesen örökölt szokások, e nép értékes hagyományai, melyekért mindenki szenvedett ... Ne szenvedj, Koppány!

KOPPÁNY Eszem ágában sincs nőül venni anyádat, érted? Nőül venni! Nézz rám ... és rá!

ISTVÁN És még te beszélsz beteges révületről?

KOPPÁNY Igen, pontosan arról! A jövőről papolsz, de a jelenről megfeledezel. A te függetlenséged, István, sokkal rövidebb életű, mint az, amit én akarok. Idegen fegyverrel kivívott függetlenség ...

ISTVÁN Nincs tovább. Nincs több nyitott kapu, út, hogy tovább rohanjunk az igazi szabadság, függetlenség elől, nincs hová menekülnünk, itt kell megvédeni. Nincs

más választásunk, mint megtanulni, mi a függetlenség és szabadság a végleges hazában, bezárva, körülveve, egymásra utalva és egymást gyűlölve. Meg kell tanítanunk rá ezt a népet, hogy emlékezzenek, hogy éltük minden pillanatában tudják, milyen volt! Milyen volt akkor, amikor már nem lesz még annyi sem, mint most, ma. Ha mi nem mutatjuk meg nekik, hogyan lehetünk szabadok és függetlenek, sohasem fognak harcolni érte, sem áhítozni utána, sem megvédeni. Veszélyben vagyunk, nem elég harcolnunk, hanem alkalmazkodnunk is kell, a levegőbe beszélsz, ahelyett, hogy észrevennéd, a mi szabadságunkról, a mi függetlenségünkéről, a mostaniról kell döntenünk!

KOPPÁNY És te idegenek segítségével ismertetnéd meg azt, ami egy nemzet legszemélyesebb ügye? Azok segítségével, akik elveszik?

ISTVÁN Az a legfontosabb, hogy megismerjék, hogy tudják, mi a szabadság, a függetlenség! Ismerjék! Értsd meg, nincs tovább! Nem rohanhatunk tovább! Itt kell maradnunk és úgy élnünk, hogy ők, ők körülöttünk ne érezzék rólunk, az idegenekről, hogy idegenek vagyunk! Tudniok kell, hogy hozzájuk tartozunk, Koppány! Hol akarsz te élni?

KOPPÁNY Itt, Vajk. De nekem kevés, nagyon kevés a megismerés. Én meg is akarom tartani.

ISTVÁN Ha lehet.

KOPPÁNY Lehet, Vajk! Csak nem úgy, ahogy te akard! Most nem alkalmazkodhatunk, nem engedhetünk. István! Egy jöttányit sem! Ha most engedékenyek vagyunk, összedől felettünk a világ, soha nem lesz elég erőnk kimondani: ennyit és nem tovább! Ha az ország, a nép nem ismeri meg most, az igazi, a valódi függetlenséget és szabadságot, megalkuvás nélkül, akkor jobb, ha el is bukik, azonnal, örökre.

ISTVÁN Hamar feladod, Koppány.

KOPPÁNY Semmit sem adtam fel. Csak úgy szólok hozzád, mint testvér a testvérhez, mint fuldokló, aki levegő után kapkod ... és a víz alá nyomják.

ISTVÁN Nálad nagyobb álmódozót nem ismertem még.

KOPPÁNY Hinni pedig mindenben, minden képtelenségben lehet, fiatalember!

ISTVÁN Fejedelem, Koppány!

KOPPÁNY *(nevet)* Ha *ügy* akard ... abban hiszel, ami-ben akarsz, fejedelem. De én, Vajk, én itt vagyok, ha hiszed, ha nem! Én is fejedelem vagyok!

ISTVÁN Nekem a korona nem kell.

Hosszú csend

Nem kívánom sem a hatalmat, sem a koronát, csak béke legyen. De vállalnod kell a koronáért azt, ami ellen lázadszol. A hatalmat, amely most az enyém, még akkor is, ha tagadod!

KOPPÁNY Nem téged akarok elpusztítani, testvérem.

hanem .azt, amit elvakultan magadénak vallasz! ISTVÁN Az vagyok, amit vallok, amiben hiszek . . . Nem jöttem volna hozzád, ha nem hinném, hogy másik út is létezik.

KOPPÁNY Csak két út van, István. Az enyém és a tied. Középút nincs. És nehéz szívvel... de könnyen végzek veled, testvérem fia, a vérségi kapcsolat kevés. milliók érdekével szemben.

ISTVÁN De igaza ...

KOPPÁNY *(ordít)* ...csak a győztesnek van igaza! ISTVÁN Csillapodj, Koppány ... vagy azoknak, akik egyetértenek.

KOPPÁNY Enyém a hatalom, a korona, a királyság, ha megtagadom mindazt, amiben hiszek. Gondolod, hogy ez könnyebb, mint a harc, a háború?

ISTVÁN Most még szabadon választhatsz.

KOPPÁNY Választhatok a vereség és a gyalázat között. Olyan erősnek érzed magad, hogy eszedbe sem jut, nem te határozod meg a feltételeket?

ISTVÁN Megoldást eddig csak én ajánlottam, Koppány. Újra mondom: akár holnap már te vagy a király. Egyetlen feltételem, akaratom: vállalnod kell a mi hitünket, és minden következményét, a keresztény egy-ház szerint, a magyarság egységéért, fennmaradásáért! Vállalnod kell az új hitet, hinned kell az új vallásban, hogy európaiak legyünk az, európaiak között. Hogy nyugalom és béke legyen, hogy gazdagodjunk és erő-

sődjünk, hogy legyen erőnk megvédeni magunkat az európaiakkal szemben. Nincs Róma-ellenes feudálizmus, Koppány!

KOPPÁNY De Róma nélkül van. A király én leszek.; nagylelkű ajánlatod nélkül is, legyőzlek, István. Ti csak végletekben gondoltok. Békében élek Bizánccal, mert nem sarkítom minden gondolatomat úgy, mint te. Senki más nem mondja, hogy van Róma-e-lenes feudálizmus, csak ti. Kit érdekel Róma, ha nem azzal szállok szembe, amit képvisel? Hiszen minden út -- mondjátok -- Rómába vezet. Itt nincs minden út, csak egy. Az összes többi eretnek, vérlázító, el _pusztítandó, barbár és túrheterlen, csak a ti szentté avatott, megtámadhatatlan, végleges és gyomorhajós vallásotok az igazán üdvözítő. Pedig ha minden út Rómába vezet... Hát menjetek a pokolba, István!

ISTVÁN Békét hoztam és. békéért jöttem.

KOPPÁNY A holló galambnak képzeled magát.

ISTVÁN Béke kell, mindenáron!

KOPPÁNY Szabadság kell. Még a béke árán is! Sajnálom, Vajk. Háború lesz.

ISTVÁN Én is sajnálom, Koppány. És én ... még félek is.

Újabb testvéri csók és ölelés. István balra kilép a fényből. Koppány és a Táltos egymás mellett

X. kép

A Tömeg hangja felerősödik. Hol Koppány éltetik, hol Istvánt fujolják

TÁLTOS Hallod, Koppány? Figyeld jól, ez a te néped hangja. Tűzbe mennek érted, legyőzhetetlen vagy. Minden készen áll az újabb vérszerződésre. Árpád atyánk utóda, új turul. És ellenfeled sincs már, a háború elmarad. Elengeded őt, de katonáid ... egy szavadba kerül és megölik.

KOPPÁNY Megtiltom!

TÁLTOS Senki sem szállhat szembe elrendelt sorsával.

Elvégeztetted, Koppány, senki sem áll az utadban, te leszel a király ... te vagy a király, Koppány!

KOPPÁNY Ezért felelni fogsz, Táltos.

TÁLTOS Királyom, te félrebeszélsz. Én a kiválasztottak közül való vagyok, sérthetetlen, minden és mindenki felett állok ! Kezet rám nem emelhetsz ... még most is ezt az árulót véded'? Tőlem függ a hatalmad és mégis őt véded'? Őt, aki fondorlatos módon rád támadt?

KOPPÁNY Hazudsz, Táltos, magad is tudod, pimaszul hazudsz. Fegyver sem volt nála.

TÁLTOS Honnan tudod, Koppány? Meg akart ölni, saját házában. Mindenki így tudja. És gondoskodni fogunk, hogy az igazságot mások is így tudják meg. Fegyvert is találnak nála.

KOPPÁNY Ez gyilkosság, Táltos!

TÁLTOS Hogy Álmossal is végeztünk. István megtette kötelességét, nincs rá szükség. Ki emlékszik már, mi-ért jött ide... és nem is fontos.

KOPPÁNY Azért vagyunk, azért születünk, Táltos, hogy szembeszálljunk a sorsunkkal, becsületesen!

TÁLTOS Mire esküdjem, hogy jövőnket én ismerem! Tudom, mi vár ránk, ha nem hiszel nekem. Ha nem hallgatsz arra, amit érzek, amit tudok, s amit még-sem mondhatok el. Szedd össze magad és értsd meg, hogy ... Elég győtrelem meggyőztört testemnek, hogy mindent előre tudok, mert tudnom kell és tudni akarom. Másképp él az a nép, ha te vagy első királya, hidd el végre! Ezer év múlva is te leszel az állam--alapító és az első király, mily csekély erkölcsi áldozatért cserébe? Egy áldozatért.... téged igazol már holnap, már ma, most... arra születél, hogy vezér légy, hogy hatalmas légy, hogy király légy, minden, minden, kiválasztott, megmentő és felszabadító, kegyes és határozott, hatalmas és gyengéd, erőszakos és megér-tő, mind te leszel, ami csak fontos ebben a földi lét-ben és azon túl is, halhatatlan leszel, minden mozdulatod, gondolatod, lépésed, rezzenésed, csak hallgass rám. Megmenekülünk a tatárjárástól, gazdag városaink lesz-nek, országod hatalmasabb és népesebb, mint Anglia,

lom, Krisztus király győzelmét a magyarik földjén." (Dr. Tarnóczi János: *Szent István életműve és lelkivilága*)

„Bizonyos nemcsak pedig, kiknek szívében féltelenség s restség fészelt, látván, hogy kényszerből el kell hagyniuk a megszokottat, ördögi sugallatra elvetették a király meggyőződését és a korábbi élvezetekre adva ismét lelküket, fegyvert ragadtak ellene. S már pusztították is városait, majorságait, irtották, fosztogatták birtokait, szolganépét gyilkolták, s hogy a többiről szót se ejtsek, már a királyt is bántalmazták. Mikor pedig nem akartak letérni eltévelyedett útjukról, s dühöngésük nem csillapult, a király bizakodván az örök erényben, seregének sokaságával elindult, hogy úrrá legyen az ellenség veszett dühén. Ezek a napokban éppen a köznyelvuvi Veszprémnek mondott várost ostromolták, hogy ezt az ő gyalázatára fordítsák: ott tanyáztak le ugyanis, ahol a király szokott megállni és tartózkodni, hogy könnyebben nyíljon út más erősségek elfoglalásához. Az isteni kegyelemtől vezérelt király rajtuk ütött; ezek hitükben, azok bizony csak a fegyverekben bizakodtak, s mindkét részről küzdöttek. Végül, hogy az ellenséget legyőzték, s részint leölték, részint foglyul ejtették és megkötözték, a győztes király hűveivel hazavitte a győzelmi jeleket.”
(*Szent István Kisebbségi Legendája, 3j*)

„Az ifjúkor küszöbére érkezett szeplőtelen, majd a férfikorba lépve nagy s dicső lett hirtelen. Terjedt híre szerzetesével, nyert zengő dicséretet: harcban sosem érte szégyen, vitézül vezérelkedett. És míg harcolt e világban, jól szolgált istenét, mert a jótettek sorában lelte legfőbb örömét.”

(*István király verses históriája — Weöres Sándor fordítása*)

Második rész

parancsolatot adok néktek, hogy egymást szeressétek: a mint én szerettelek titeket, úgy szeressétek ti is egymást.”

(*János. 13:34*)

I. kép

István tábora, teljes színpad.

István a színpad balközepén, elől, egyedül megvilágítva Hátterben a Tömeg félhomályban

ISTVÁN Nem én akartam, hogy így legyen, te vezettél erre az útra, Uram ! Te irányítottad kezemet, akaratomat, te tagadtad meg, önnön parancsaidat! Én csupán végrehajtottam megbízásodat, de én nem akartam ! Ne hidd, Uram, hogy megfutamodni szándékozom. Vállalom és viselem a rám bízott terhet ... Érted vétkeztem, ellened, legfőbb parancsod ellen, te akartad, hogy fájdalmat okozzak neked! Világot alapítottál arra, hogy a tiedet ölték, keresztre feszítették, oroslánok elé vetették, mártirokkal és szentekkel gazdagítottad birodalmadat, a te országodat, boldog híveid táborát, és fennen hirdetted, hogy ne ölj ! De nekünk, magyarok országának, megkínzott földjének nem kell sem mártír, sem szent! Könnyű és boldog kötelessége volt fiadnak, mert akkor a tiedet ölték, neked és fiadnak csak védekezned kellett és túrnöd. De sohasem cselekedned. Azt átengedted azoknak, akiknek a pakolt szántad. Pilátusnak, Júdásnak ... nélkülük ... Te sem léteznél, Téged sem ismernének ...

Csend

(*Kiált*) Hálával tartozom nekil! Honnan tudjam, hogy az én szerepem más, mint az övék?

Csend

10

Ha engem választottál., ha én kiválasztott vagyok, akkor Koppány is az, tudhatom én, melyikünk mellett állsz? Honnan tudjam, ki a következő áldozatod?

Csend

Milyen sorsot szántál nekem, Uram! Én hová kerülök? Sohasem tudhatom meg... csak akkor, amikor e világ oly élnivaló titkai már mit sem jelenthetné, számomra, amikor már csak Te létezel és ... Istenem, engem ez a világ érdekel, ez az élet érdekel, bevallom, nem az, hogy melyik oldaladra kerülök ... Te döntöd el, hová akarsz ültetni, hogyan szólhatnék én bele? Téged csak úgy lehet szeretni, ha szembezálok veled? Ha vétkezem ellened? A te hited nem azoké, akik szeretnek és akiket hatalomra ítéltek, hanem azoké csupán, akik legyőzettek? Téged csak úgy lehet szolgálni, ha kezet emelek rád? Csak akkor követhetek, ha gyenge és esendő, kiszolgáltatott és szolgáló vagyok? A te hited az üldözötté és az én feladatam az üldözőé, 'soha többé nem lehetek már ártatlan... hogyan higgyek neked'? Győzni fogsz e világban nélkülem is, mégis a kegyetlen győztes pokolba kívánt szerepét szánod nekem? Bár tudnám, a te fiad mit tett volna, ha földi királysággal küldöd e világra. Nem azért feszítetted keresztre, mert magad sem tudtad ... mert ő sem tudta, mit kell tennie? Itt a földön, igazi királyként, hogy tiszta és ártatlan maradjon? Hogy elérhetetlen példa legyen, az élt és megölt ártatlanság és tisztesség? Júdást öngyilkosságba kergettétek, mert gondolkodott... rábizonyítottak és rákényszerítette szégyenteljes és aljas bűnöket, hogy ennek fényében még szikrázóbb legyen a te fiad tisztasága ... de ti akartátok, ti kényszerítettétek, ti parancsoltátok meg neki, hogy áruló legyen! Kiválasztottátok, kijelöltétek arra, hogy hitünk árulója és megszabadítója legyen ! A háromszoros áruló Péterre, aki lépten-nyomon megtagadott, rábiztátok, erre az ingatag sziklára, erre a hite-hagyó, hittagadó gyáva halászra, egész földi birodalmatokat. Kiismerhetetlen vagy, Uram. Senki sem tud-ja meg, hogy zsákutcába kerültem, ök sohasem látják, hogy csak visszafordulni lehet és felejteni... soha-sem látják az út végét, de én látom és vállalom. Mi-nél nagyobb utat jártam be, annál kevesebb a hiteim, de vállalom, mert azzal büntetted és jutalmaztál, hogy-kiválasztottad vagyok, és mindent megmutatsz, mindent át kell élnem és látnom, de vállalom, mert emberedre akadtál, Uram... emberedre akadtál! Megismertetted a bűnnel, Uram, és paradicsombeli ízét nem feledhetem! Büntetsz, Uram, te, aki a szeretetet hirdeted, és bűnbe is hajszolod ártatlan bárányaidat, minél inkább hived vagyok, annál jobban büntetsz és annál szigorúbban, hogy mindennél és mindenkinél jobban szeresselek ... és féljek tőled. Tudom a titkod, rájöttem a titkodra, Uram! Félni fognak tőlem, és ezért szeret-nek, és a szeretet a fontos, tanítottad, hol van már ártatlanságom hite, hát vállalom, Uram ! Szeretnek, mert félnék! Tűzzel-vassal, gyűlölettel terjesztem az ártatlanság, a szeretet hitét, mert létezel, Uram, mert te vagy a valóság, a szeretet és a gyűlölet, a keserű és az édes, születés és gyilkosság, te vagy a bűn és az ártatlanság, élet és a halál, te vagy minden. Mit tehetek én? Ragaszkodom ártatlanságomhoz, amelyet e-vesztettem, és ragaszkodom mindahhoz, ami rám bíz-tál. Kényszerítettél! Következetesen és végig, végi;;, amíg túród és engeded. Istenem, milyen terhet raktál vállamra!

TÖMEG Igaz hitnek plántálója,

Pogányságnak megrontója,
Imádd Istent érettünk,
Fejedelmünk, István,
Országodat oltalmazd,
Fejedelmünk, István!
Római szent igazságra
Hoztál minket nagy jóságra,
Imádd Istent érettünk,
Fejedelmünk, István!
Hogy a pogány eltávozzék
Es rajtunk ne uralkodjék,
Imádd Istent érettünk,
Fejedelmünk, István!

István! István ! István!
ISTVÁN Hogyan vezessem őket a te országodba? Ők is vátettek legfőbb parancsod ellen... erőszakkal kell boldoggá tennem őket, Uram ... ha nem lenne istenkísértés, kimondanám... minden te vagy... Isten és ördög !

Csend

TÖMEG Igaz hitnek plántálója.

Pogányságnak megrontója,
Imádd érettünk Istent,
Fejedelmünk, István!

István! Örök vagy ! Halhatatlan! Te vagy a jobb! A szent jobb ! Vesszen Koppány ! Vesszen Koppány ! Vesszen a fogoly ! Szeretünk, István ! Vezess, István ! Vesz-szenek a vesztesek ! István az igazság! A legyőzhetetlen! Mutasd az utat, István ! Híszünk neked, István! István halhatatlan!

ISTVÁN Látod, Uram, ők már mindent feledtek. És mindenkit, kik meghaltak, akiket megöltek, ők az én testvéreim, az én sorstársaim ... boldogok, mert győztek, ment öltek... S ők már mind, mind a te híveid, Uram! Büszke vagy rájuk? Hova kerültek azok, akiket a te híveid öltek meg? Pokolra szántad őket, vagy magad mellé? Es még...

TÖMEG Vesszen Koppány! Éljen István! Vesszen Koppány! Öljük meg!

ISTVÁN ...még mindig elégedetlenek.

TÖMEG Isten nevében ! Halál Koppányra!

ISTVÁN A te nevedben, Uram! Isten nevében halál Koppányra ... ezek a te báránykáid és ezeket bíztad rám. Vállalom, nem tehetek mást. De az én törvényeim szerint fognak élni! Az én törvényein?, szerint, Uram!

II. kép

Színpad bal oldala, félhomályban. István díszes széked mellett 'mindkét oldalon főurak, a „koronatanács”
„Jai. István mögött áll a Pap. A színpad előterében, teljes megvilágításban három úr, ők lesznek a későbbiekben az Összeesküvő Urak, pillanatnyilag és később is az I. Úr, II. Úr, III. Cr kitüntető és megkitilödböztető 'r-,éven szerepelnek.

I. ÚR Saját két kezemmel vágtam négyfelé, ötszáz pogány bitangot! Rettenetes mészárulás! Nyiljék meg föld alattam, ha nem az igazat mondom.

II. ÚR A kurafi iszonyatos erővel sújtott ...

III. ÚR Vagy húszan támadtak egyszerre. . .

I. ÚR, De bennem emberükre akadtak, rendet vástam köztük, repültek a fejek, mint ősszel a vadlibák ...

II. ÚR Ráordítottam, meghalsz, kutya! . . .

ÚR Egy csapással hármat küldtem a másvilágra ... L

ÚR ... sikongva menekültek vítezi szabályom elől, mint a nők, ha ...

III. ÚR . . . csak egy határozott és könnyed mozdulat, és hopplá ! a hasában a kardom...

III. ÚR ...ezek meg csak jöttek, jöttek, mondtam is magamnak...

I. ÚR ...egy karcolást sem ejtett rajtam ...

ÚR ...ideje sem volt ...

:11. ÚR ...gyáva népség, csak rájuk néztem, máris hanyatt-homlok menekültek, akárha fokhagymát dugtak volna a ...

1. ÚR Akkor jött vérben forgó szemmel az ördögtől született Koppány!

II. ÚR Mondok magamnak ...

III. ÚR Ide, itt vagyok, ha mersz. Sátán!

I. ÚR Igen, ami igaz, nem volt könnyű ellenfél ... 1.

ÚR ...neked. neked. Nekem a fél fogamra... .

III. ÚR Fogad sincs már, ne hazudj.

I. ÚR E kéz szúrta le, uraim!

II. ÚR Az? Az a sápkóros, csenevész, elszáradt ...

III. ÚR . . . kacskakéz? Tudod, mit szúrt. az le? Ilúsz aranyat, tegnap, nekem.

I. ÚR Urak, nem túrhetem!

II. ÚR Türtél te mást is... én, aki Koppányt egyetlen nyisszantással. . .

III. ÚR ...álmodban, kedves úr, álmodban; több icce

bor után! Viszont azt az embertelen csapást, amelyet én mértem rá ..

I. ÚR Embertelen...

II. ÚR Csak egy hülye mondhat ilyet... még hogy embertelen... gyávább nyulat a föld nem hordott a hátán ! Ez a két szem itt, látta. hogyan rohant, amikor egy tejeleesszajú nekirontott ...

I. ÚR ...én is láttam, az első bokor felé iszkolt szélsébesen...

III, ÚR ...amely viszont foglalt volt, mert te ültél ott vacogó fogakkal, és sűrűn fohászokdtál a te jó édes anyádhoz!

II. ÚR röhög, nagyorr röhög

I. ÚR Te csak ne röhögj, Téged zavartalak el onnan.

Csend

II. ÚR Viszont győztünk, mi győztünk.

I. ÚR Mi, magyarok.

III. ÚR Igaz magyarok. És István hallgat, hiába áldozták vérünket, a jutalom sehol.

I. ÚR Urak, ránk vár a tanács. Adós, fizess'

II. ÚR—III. ÚR (együtt) Adós, fizess!

Istváni és környezete, a Koronatanács, megvilágosodik. Hangzavar, egyszerre beszélnek német, olasz, cseh, magyar halandzsanyelven, amelyből csak néha-néha hangzik ki egy-egy értelmesebb szó. Az urak osztozkodnak. István szótlan, hallgat. A Pap időnként közbe-közbeszól, saját érdekében

I. HANG ... unmöglich . . .

II. HANG ...non possibile ...

III. HANG ... dobre věcser ...

IV. HANG ... das ist Somogi ... Koppáni ...

I. HANG ... Kaputt! Los! Los!

II. HANG ... terror ...

HI. HANG ...ez lenni mindegy... pénz. arany, föld és elég lenni ...

IV. HANG ... ja, schön, sehr schön teilungen, ausradieren und blitzkrieg ... Koppáni ist tot... .

III. HANG ... nein, schwein, ich nicht tot! Scheisse !

I. ÚR A görcs ezekbe, kárognak, mint a vetési varjú!

II. ÚI~ Knédlizabáló tésztavitézek, ezektől szabadulnánk meg egy áldott napon, a szagukat sem bírom!

III, ÚR Mennyi sápkóros nikszdajcs! Akkor lássam őket, amikor a hátam közepét!

V. HANG Ezer harcost adtam a győzelemért!

VI. HANG Kétezer katonát állítottam!

VII. HANG Iláromezer fegyveres. pénz...

V. HANG ...paripa ...

VI. HANG ...fegyver ...

V. HANG ... halottairm száma...

VI. HANG ... sebesültjeim ...

VII. HANG ... eltűnt ...

EGYÜTT Érted haltak, István! Érted áldozták véreiket!

Ifjú, virágzó életüket!

PAP Az Egyház áldozata a legnagyobb, uram, ne feledd, mi a legfontosabbat, örök és halhatatlan hitünket adtuk győzelmedhez, emberekről, katonákról nem is szólva, az isteni hitet, amely nélkül vítezi tett, hősiesség hajítófát sem ér, nélkülünk te most megtört gerinccel lihegnél Koppány előtt! Arra biztattuk szerencsétlen híveinket, hogy Isten nevében szálljanak szembe a legfőbb parancssal, István, hogy öljenek!

ISTVÁN Nekem mondod ezt, Pap? Bukásunkra legyen büszke? Halljuk, mit kívánsz, Isten szolgálja, áldozatodért? Mennyit ér aranyban, földben, birtokban, vagyban a legfőbb parancs megszegése?

PAP Uram, nincs más óhajom, mint hogy ne légy méltatlan Isten szolgálóihoz. Add meg a földi lehetőséget, hogy hitünk békeességben, nyugalomban és biztonságban fejthesse ki áldásos tevékenységét, hogy gyógyírt, megbocsátást nyerhessünk elkövetett bűneinkre. A többi Isten dolga.

ISTVÁN Ne kertelj, Pap! Mit akarsz? Mennyit?

PAP Tied a döntés, uram. Isten legyen veled és döntésséddel.

ISTVÁN Ezer éve még annak örültetek, ha nem téptek szét az oroszlánok.
PAP Az igazság, az igaz hit, az áldozat meghozza gyümölcsét.
ISTVÁN És a gyümölcs megérett, Pap?
PAP Isten akaratából, fejedelem.
ISTVÁN Az enyéből, Isten szolgálja! Az enyéből is!

Rövid csend

Mennyit akarsz Isten akaratából?
PAP Semennyit, uram. Csak kívánok, szeretnék, esdeklek. Áldozatunk méltó megbecsüléséért és értékeléséért, a hit erejének megbecsüléséért.
ISTVÁN Jézus kiüzé a kufárokat...
PAP Pannóniai Szent Márton a köpenyét adta a szegény koldusnak ...

István haragosan felugrik

ISTVÁN Pap! A Fejedelmed előtt állsz!

A Pap letérdel István előtt, rövid csend után. Mézcsók

PAP Fejedelmem ..
ISTVÁN Kelj fel, Pap, ne komédiázz! Büntudatot nem ébreszthetsz uralkodódban. Állj fel, Pap!
PAP Nekünk a földi javak mit sem jelentenek. Isten kegyelme és hite a legértékesebb kincs, a legtisztább, legragyogóbb gyémánt csillogása sápadt gyertyaláng fénye csupán, a föld minden ékessége rút hiábavalóság az ő fényessége mellett.
ISTVÁN Örülök, Pap, hogy te is így gondold. Habár hasonlataid meglehetősen anyagiasak. Evilágiak.
PAP Távol álljon tőlem. Csak példát óhajtottam mutatni tanácsod díszes tagjainak.
ISTVÁN Dicséretes, Istennek tetsző cselekedet. Jutalmad nem marad el, Pap. Mennybéli jutalmad. Köszönöm, barátom. Nos, urak?
I. HANG Hálánk és köszönetünk, István!
II. HANG Fejedelmünk!
III. HANG Vezérünk!
IV. HANG Atyánk!
I. HANG Védelmünk!
II. HANG Megmentőnk!
III. HANG A haza megmentője!
IV. HANG A haza bölcse!
I. HANG Fogadd hűségünket ...
II. HANG ...a szolgálatunkat ...
III. HANG ...a hűbéreseidtól.
IV. HANG Vagyonunk és életünk...
I. HANG ...fegyverünk

II. HANG ... katonáink, embereink és szolgálóink..
III. HANG ...és házuk...
IV. HANG ...és várunk ...
EGYÜTT ... védelmedre és védelmedbe ajánljuk, fejedelem! Tiéd életünk és jószágunk, István!
I. ÚR Tehát ...
II. ÚR ... vagyis ...
III. ÚR ... következőképpen ...
EGYÜTT Ha a mi jószágunk a te jószágod szeretnének fejedelmünk ha általunk is gyarapodna a te hatalmad bőséged vagyonod tekintélyed kérünk tehát saját jószágaidat azzal gyarapítsd hogy kíséreted hűbéreseid siring hű szolgálóid jószágát szaporítsd és a kutyalelkű lázadók istentelen fajtalan istentagadó anyaszomorító áruló bitang csavargó apagyilkos liliomtipró vagyonát kincseit marháját rabszolgáját jobbágyát várát házáat asszonyait fegyvereit méltóztassál áldozataink hősiességünk helytállásunk és hűségünk mértékében illően felosztani véle hűségünket jutalmazni saját dicsőséggedre. Várjuk fejedelmi parancsod és válaszod úgy legyen.
ISTVÁN Csupán ennyi?
EGYÜTT Mi többet kívánhatnánk? Bizunk benned, lejedelmünk, ahogy te is bíztál bennünk, teljesítettük kötelességünket ...
ISTVÁN Rajtam a sor, uraim?
I. ÚR Te mondád, uram.
II. ÚR Istentől eredő bölcsesség és éleslátás a tiéd, uram!

III. ÚR De ha már te hozakodtál elő véle, fejedelem ...
I. ÚR ... méltányosnak tartanánk ...
II. ÚR ...ha szolgálatainkat ...
ISTVÁN Hogyan?
II. ÚR Ha szolgálatainkat továbbra is elfogadnád, természetesen.
I. ÚR Ámbátor mi szívesen ajánljuk fel, irántad való szerelletes hűségéből ...
III. ÚR ...a jobb, az erősebb, a hitben gazdagabb és bőkezűbb és igazságosabb iránti feltétlen tisztele t--ből, de ...
ISTVÁN Csak bátran, uraim, akár a harcmészón!
I. ÚR Hát ez az!
II. ÚR Éppen ez az!
III. ÚR Erre gondoltunk mindannyian!
I. HANG Für mich ...
II. HANG ... o sole di Siofok mio ...
III. HANG ... mo j Veszprém ...
I. ÚR Ez a karattyolás ...
II. ÚR ...az idegeimre megy ...
III. ÚR ...és jószágainkra, magyarok!
I. ÚR Fejedelem, szívből óhajtuk, hogy harcunk. ;: red -ményes és sikeres legyen.
II. ÚR Koppány viszont ...
ISTVÁN Mit akartok egy fogolytól?
III. ÚR Semmit. Csekélységet, azt is tőled. A fogoly életét.
I. ÚR Vagyis a halálát.
ISTVÁN Mit érthet nektek Koppány?
II. ÚR Neked árthat, fejedelem, amíg él, árthat, és mi szemünk világánál jobban ...
III. ÚR Ne beszéljünk mellé, barátaim. Nekünk is árt.
I. ÚR Igazat szóltál. Amíg él ...
II. ÚR Veszélyben megérdemelt dicsőségünk ...
III. ÚR ... jószágunk, vagyonunk ...
II. ÚR ... illetve az övé ...
I. ÚR ...amely ...
II. ÚR .. jogosan ...
III. ÚR ...reánk száll ...
IV. ÚR ...minket illet ...
I. HANG ...mi harcoltunk érte ...
II. HANG ...mi haltunk érte ...
III. HANG ...éltünk érte ...
EGYÜTT Hát ez az erről van szó semmi másról ez az óhajunk célunk kívánságunk fejedelem Valamit valamiért.
PAP Kalmárok, kufárok, csalók! Ne feledd, uram, Jézus kiüzi a kufárokat ...
EGYÜTT Ő is a jussát akarja, fejedelem! Ő is akar valamit! Köztünk a helyed, barát!
PAP Igenis, fejedelmünk biztonságát, hatalmát, vagyonát és tekintélyét óhajtom gyarapítani!
EGYÜTT Hát ez az ezt akarjuk mi is a Pap a mi emberünk gyere köztünk barát testvér és a fogoly teljesítse kötelességét a fogoly kötelessége hogy meghaljon!
ISTVÁN Istenem, hová kerültem, milyen terheket ró még rám kifürkészhetetlen akaratod?
EGYÜTT Szükségünk van rád fejedelmünk István de neked is szükséged van miránk vagyis szükségünk van egymásra Mi megtettük már kötelességünket most rajtad a sor emeld magadhoz népedet Hallgatunk István választott fejedelmünk Koppány pedig vesszen és híveit nyírjuk kopaszra Es minden ellenségünket nyírjuk kopaszra és mindenkit aki nem hisz nekünk és mindenkit aki szembeszáll velünk nyírjuk kopaszra és mindenkit aki nem a mi hitünket vallja nyírjuk kopaszra és mindenkit aki kételkedik igazunkban és nem fogadja el egyetlen igaznak és üdvözítőnek mindenkit aki kételkedik hatalmunk isteni eredetében és sérthetlenségében mindenkit aki ellenkezik mindenkit aki más úton jár és azt fennhangon hirdeti sunyi gyáva módon suttogva terjeszti nyírjuk kopaszra nyírjuk kopaszra nyírjuk kopaszra hogy mindenki tud-ja a bőrfejük kiközösített megbélyegzett ellenségek utálatot megvetést és pusztulást érdemelnek nyírjuk kopaszra hogy lépni se tudjanak szégyen nélkül hogy ne feledhessék ők nem tartoznak hozzánk söpredék alja népség félemberek kivetjük magunkból őket idegen rühes testként!
ISTVÁN (halkan) Kösd meg nyelveiket, Uram, hogy go-

noszul ne szólhassanak az elbukottakról, az esendől.ről, a gyengékről és legyőzöttekről!
EGYÜTT Nézz ránk esendőkre és gyengékre kik életünket és vérünket áldoztuk érted és a hazáért és Isten kegyelméből túlélünk a megpróbáltatást és szenvedéseinkre gyógyírt keresünk csak azokból a földi javakból amelyek a te országodban feleslegesek Vesszen Koppány az Istenit! Meddig túrjuk még gaz alja emberek garázdálkodását bőven termő földünkön ahol Istentől adatott vérünket hullattuk Megváltónkért? A Szent Lélekért? A Fiúért? Mindhármukért! Es mindenkiért? Válaszolj István! Az ország mi vagyunk mi vagyunk Magyarország fejedeleme! Amiért harcoltunk az a miénk! PAP A hűség, áldozat és kitartás elnyeri méltó jutalmát, Isten akaratából. Veletek vagyok, barátaim.

I. HANG Pap ! Tiéd Veszprém!

Ismét egyszerre beszélnek

II. HANG Pap! Templomot építettetek rajta!

III. HANG Arany oltárral ékesítem!

I. ÚR Szent ereklyével gazdagítom! *(Megtapogatja István jobbját)*

II. ÚR Kolostorral díszítem!

II. HANG Das ist ein Bross kujon, schön! Még cin klastorrn, Gott im Himmel!

III. ÚR Szolgákat adok néked, Pap!

III. IIANG Az a pocsolóya, az nekem kell!

I. ÚR Fene knédlibabálójának, a Balatonra Tülik a foga ...
A cseh tengert bámuld, lepcsőfő á j ú !

III. HANG Ezt adresszálni nekem?

II. ÚR Majd Pontius Pilátusnak!

III. HANG Ah! Barbár impertinens! Az én Istenem knédlit süt belőled a pokolban, keleti barbár, te Attila!

III. ÚR Ötszáz ló Tihanyért!

IV. IIANG Hatszáz!

I. HANG Hundert!

II. HANG Ezeröttszáz!

I. ÚR Kétezeröttszáz és Fehérű váru hodu utut építetek!

IV. HANG Háromezer ló!

I. ÚR Ennyi az egész országban sincs!

II. ÚR Apátságot építetek Tihanyban!

III. IIANG Apátság először! Másodsor! Senki többet ...

harmadszor! A tied, de rajta lesz a szemem! ÚR Ha odaengedem a mocskos pofádat.

ISTVÁN Es te, Pap ... egy szavad sincs?

PAP A kegyes ajánlat élném, uram... apátság Tihanyban

... Ellene szólnom ördögi, istenkisértő gondolat! Es te, fejedelem, te mit ajánlasz fel Isten segedelméért?

ISTVÁN Téged, Pap, oroszlanok elé vetnélek, ha nem itt élnénk, nyulak között! Híveiddel is büntetsz, Uram! I. ÚR Veszprém...

I. HANG Száz jobbágy!

II. HANG Ötven falu!

III. HANG Száz jobbágy és ötven falu!

IV. HANG Kétszáz ebből is, abból is!

I. ÚR Disznóság!

II. ÚR Legyőzhetetlenek ...

III. ÚR Tenni kell ellenük!

I. ÚR Hogyan? Kivel? A fejedelem akarata ellen?

II. ÚR Kivel? Kivel?

III. ÚR Igenis, kivel? Hogyan kergessük ki őket országnkból?

I. ÚR Találunk segítséget ... Urak! Veszprém ... senki többet ...

II. HANG Gott im Himmel! Még egy klastrom und ein Kathedral!

I. ÚR Még ez is, ezzel sem bírunk ... Senki többet. harmadszor! Veszprém a tiéd, te ostyazabáló!

István felugrik ültéből. Ordít

ISTVÁN Kalmárok, hazaárulók, haszonlesők, gyávák, naplopók ! Ki innen ! Elég, elég, elég ! Ki innen ! Hogyan mertek ti áldozatról, harcról, halálról és szenvedésről papolni? Igen, papolni, mert te is közéjük tartozol, kalmárlelkű Pap! Ki fogott fegyvert? Ki harcolt? Én, ural,, én egyet sem láttam közületek. Sem előttem,

sem mögöttem! Azok követtek, azok áldozták életüket a hit, az életem védelmében, akiken ti most hajba kaptok, ötven, száz, kétszáz falu, száz meg száz jobbágyon, akikkel ti most mint barmokkal keresked. - tek...

EGYÜTT Hát nem azok? Jobbágyok szolgák barmok. ISTVÁN *(magából kikelve)* Kifelé! Takarodjatok mind, ahányan vagytok ! Ki innen ! Karóba húzatlak, felnégyeltetek, olajban főzettek benneteket! Kifelé! Ki innen!

Rövid csend. Nagyon rövid

Kifelé! Én vagyok a fejedelem! A fejedelem! A feje-delem!

III. kép

István egyedül a színpad bal oldalán, közepén, elől megvilágítva. Csend

ISTVÁN Ki marad nekem? Kivel oszthatom meg gondjaimat? Fájdalmamat és ... oly ritka örömet? Ki segít nekem? Ki vigasztal, ki ad erőt, ha mára magamé fogytán van? Ki segít nekem, és ki népemnek? Kiben bízhatok még, ki marad nekem, ha már te sem vagy, Uram? Ha már te sem segíthetsz? Ha már előttem is hiábavaló titkaim vannak, ha már előttem sem lehet szabad a lelkem? Kérdezek, csak kérdezni tudok, és minden kérdésre ezer és ezer újabb kérdés a válasz, megnyugvást sehol sem találok. Hiábavalóság minden, látnom kell, minden cselekedetem maga a megsemmisülés, az egyedüllét... miért nem adom fel az egészséget? Miért nem ajánlom kezembe sorsomat és sorsunkat, Uram'? Mi tart vissza'?

Rövid csend

Egyedül vagyok, Uram. Magányosabb, mint szerte a hazában bárki, magányosabb, mint Te, ott, ahol te létezel, mindenütt, mert téged hit és szeretet vesz körül, engem hitetlenek és gyűlölködők. Egyedül vagyok .. de legalább szabad. Szabad! Szabad vagyok!

IV. kép

ISTVÁN Egy ember hite, egy alázatos lélek ugyanannyit ér, annyit kell, hogy érjen, mint akárhány másé, egy országé ... Te vagy mindenhol, a sok, meg az egy, Te betöltesz milliárdokat és egyes-egyedül engem is, a számok mit sem jelenthetnek neked, csak az emberek, csak a te lelkeid, hiszen te magad vagy a végtelen! Én vagyok a századik bárányod, akit elköboroltattál, ne féltsd hát a többi kilencvenkilencet!

Rövid csend

Tudom, megtisztulni csak akkor tudok, ha minden erőmmel és tudásommal téged szolgálak, ha megismertetsz a te poklod után végre a te szabadságoddal, az igazi szabadsággal, a magánnyal, amikor veled találom szemben magamat, egyedül és veled, egyedül veled, mert a szabadság is te vagy. Amikor eltaszítalak magamtól, Uram, tudom, hogy a te végtelen kegyelmedtől tagadhatom meg létedet, úgy hagytál el, hogy bennem maradtál, úgy akarok szabadulni tőled, hogy rabod vagyok, úgy hiszem, hogy nem létezel, hogy tudom, tudnom kell, hogy mindenhol, mindenütt, mindenben te vagy, Uram, és tudom, nem létezel, de hinnem kell, kell ...

Rövid csend

Ez a te szabadságod, Isten. De ... szabad vagyok.

Rövid csend.

Réka lép a színpadra.

Alázatos és zavart, tiszteletteljes és elszánt, meghajol István előtt

RÉKA István, fejedelem ...

ISTVÁN Állj fel, Réka. Én nem vagyok a te fejedelmed, sem uralkodód, sem hűbérurad. Az vagyok, akit megmenttéll, nekem kell meghajolni előtted, Koppány lánya. *(Meg is teszi)*

RÉKA Ne szégyeníts meg, fejedelem. Kötelességem volt... Most is kötelességből állok itt előtted, védelmet és kegyelmet kérve a legyőzötteknek.

ISTVÁN Kegyelmet kérsz a halálraítélteknek ...

RÉKA A halálraítéltek? Kiről beszélsz?

Hosszú csend

ISTVÁN Az én sorsom mi lenne, Réka?

PtíKA Nem tudom, fejedelem. Én Koppány lánya vagyok, a legyőzötté, hogyan tudnám elképzelni, mi lenne, ha... nem éri akartam, hogy háború legyen, nem én akartam, hogy testvér testvére támadjon ... nem mindig a győztesé az igazság!

ISTVÁN Ha így gondolod, mit kívánsz tőlem, Réka? Mit tehetsz én, a győztes, akinek nincs igaza?

RÉKA Te vagy az uralkodó, István. Jobban őriznek, mint apámat, pedig ő a fogoly. Katonák lesik minden lépted, minden szavad... szabad bejárása csak a kiváltságosoknak van hozzád... mitől félsz, István? Hiszen szabad ember vagy, győztes ... Apámhoz bár-ki, szegény vagy gazdag, bármikor bejuthatott, beszélhetett veled, kitől óvnak téged? Tőlünk, István, népedtől? Birája leszel igaznak és hamisnak, király leszel, István ...

ISTVÁN Igen, az leszek, Réka.

RÉKA Akaratod ellenére?

Csend

ISTVÁN Nem. De akaratomból sem. Szabad vagyok, mert fejedelem vagyok, győztes vezér, azért vagyok fejedelem, mert szabad vagyok. Annyira szabad, hogy ha úgy akarom, nem leszek fejedelem.

RÉKA Nagy a szabadok hatalma. Kihez forduljak hát az életemért, az életünkért? A Paphoz? Gizellához? Idegenhez? Ha értenélek, uram, ha én ismerhetném, milyen az a szabadság, amely feloldoz a felelősség és kötelesség alól ...

ISTVÁN Te mondd ezt, Koppány lánya? Te figyelmeztetsz, mi a kötelességem?

RÉKA Én, fejedelem, az igazi vesztes, aki fel sem fog-hatja, milyen nagy a te szabadságod ... csak meg-rémít.

?ISTVÁN Arra kényszerítesz, amit magad sem vállalnál. Ítélezésre, élet és halál fölött. Fejedelem vagyok, apádnak meg kell halnia ...

REKA Ha fejedelem vagy, kegyelmet kell ...

ISTVÁN ...híveimnek jutalmat, kárpótlást, vagyont, birtokot kell adnom... a legyőzöttékből, hűségükért, pénzükért, katonáikért ...

RÉKA Csak megbocsáthatsz, István, saját híveid, mindenkori ellenségeid okulására. Fejedelem, kötelességed, hogy erős és szabad légy, akaratodban, hogy tudva tudják, mekkora hatalom a tiéd, hogy érezzél, kegyelmed és bosszúd ...

ISTVÁN Bosszú!

RÉKA ...a legyőzötteket sem hagyhatod cserben! A legyőzöttek felelőssége is a tiéd, István!

ISTVÁN Mégsem állhatok halálos ellenségem elé, hogy... el sem fogadná, a szemembe röhögne, Réka!

RÉKA Csak rajtad múlik, fejedelem. Egyedül rajtad.

ISTVÁN Igen, egyedül. Egyedül. Ha dönteni kell, ha szólni, ítélezni, kérni vagy könyörögni ... magára marad a győztes és legyőzött, mindenki... Menekülni előlük, másra bízni, be nem avatkozni, kivonulni, arra mindig akad társ, tömegével ! Koppány mit tenne velem?

RÉKA Nem tudom. De azt igen, hogy én mit tennék. Fejedelem. Meghagynám mindazt, ami nem tőled ered és amit sem elvenni, sem megkurtítani nincs jogom, sem hatalmam, mert visszaadni képtelen vagyok, mert dönteni joga csak a teremtőnek adatott, akitől ártatlan életüket kapták ...

ISTVÁN Ártatlan?

RÉKA Mit tudnak ők arról, miért harcolnak? Érdeklí

is őket? A parancs, fejedelem, te ne ismerném? Kérdeznél... akarni és parancsolni csak neked szabad, a győztesnek. Végrehajtani mindenki másnak, meghalni a legyőzötteknek, az ellenségnek, ennyi a mi szabadság. De amikor a parancs elhangzik, István, még mindenki győztes.

ISTVÁN A legyőzöttek szabadsága, a legyőzöttek kötelessége, a vesztesek iránti kötelességem... nem sok ez, Réka? És a győztesek? Az én szabadságom, a győztesé, az én kötelességem ... az erőszak legyen trónom legfőbb támasza? Lehet más, Réka? Ábránd, el kell fogadnom, ha élni akarok... ha élni akarunk ... Ha nem tudunk egymás mellett, akkor ...

Csend.

Réka meghajol István előtt

RÉKA Bocsáss meg, fejedelem. Köszönöm, hogy meghallgattál. Senki sem térhet ki sorsa elől. Még te sem, István. Gyenge ember vagy, uram.

ISTVÁN Állj fel, Réka. Valóban senki sem térhet ki sorsa elől. Sem én, sem Koppány, te sem, egyikünk sem. Az én küldetésem, hogy kegyelmet adjak és békét. Koppány szabad.

Rövid csend

RÉKA Erős vagy, fejedelem!

Rövid csend

Erős vagy, fejedelem?

ISTVÁN Igen. IGEN ! Ha nem tudom, megvédeni apádat, akkor nincs más út számomra, mint következetesnek maradnom, és gyűlölettel, undorral sorsára hagyom ezt a csöcseléket... sorsára bízom a magyarokat..

RÉKA Szeretnék ... nagyon ... nagyon szeretnék még e világon újra látni, fejedelem... István. ISTVÁN Higgy nekem, Réka!

Réka eltűnik a sötétben. István egyedül áll a színpad közepén, a sötét háttér előtt, csak a feje látszik

Mutasd meg, Uram, hogy mégis létezel ! Nem isteni csodát várok, nem... csak emberit, segítséget, neked tetsző akaratomban. adj bizonyosságot. magadról és jószágodról!

Rövid csend

(Kiált) Meg akarom menteni síket, Uram!

Csend

Magamra hagytál, Uram, a végtelenben, a végtelen csendjében... Létezel, Uram, elismerem, el kell hinnem, mert ellened találtam meg szabadságomat, hiszek neked, csak légy emberi, méltó kereszténységedhez, hiszek benned, ha emberséges vagy! Veled akarok szabad lenni, mert ellened nem lehet, hiszek, Uram. benned hiszek, jószágodban és hatalmadban, más irt, mint a tiéd, nincs, hiszek benned, csak engedd, hogy ellenségem és felebarátom szabad maradjon, óvd életét, melyet tőled kaptam, ha tagadja is, te tudod, mi az igazság, hiszem, hogy segítesz nekem, saját dicsőségedre, hiszem, hiszem, megaláztott, meg-tört akaratommal, létezel, bizonyítsd, hogy létezel! Tudnom kell... KELL! Saul, a hitetlen, a kegyetlen, a legnagyobb híved, apostolod lett ! Te akartad!

V. kép

A színpad háttéréből előlép a három úr, az összeesküörök. Istvánról lassan lekerül a fény

I. ÚR Megint ordít.
II. ÚR Megkergült.
III. ÚR Félrebeszél.

I. ÚR A fejedelem...
II. ÚR Megbolondult.

I. ÚR Kigyót melengettünk a keblünkön, urak.
II. ÚR A haza kebelén.

III. ÚR Viperát.
 I. ÚR Azt hiszem ...
 II. ÚR Én is.
 III. ÚR Igazat szoltok, urak. Cselekednünk kell.. míg nem késő.
 I. ÚR Fejünkre nő ez az örült.
 II. ÚR Még mi vagyunk az erősebbek.
 III. ÚR Azok is maradunk, ha ...
 I. ÚR ...ha okosak vagyunk.
 II. ÚR Azok lennénk...
 III. ÚR Azok vagyunk.
 I. ÚR Én mondom nektek, ez az ember veszélyes.
 II. ÚR Hálátlan.
 III. ÚR Veszélyes, hálátlan és erőszakos!
 I. ÚR Nem bízhatjuk országunkat olyan emberre, aki nem hallgat. ránk. Tűrheterlen, hogy ilyen alak dönt-
 sön életről, halálról, vagyonról és szabadságról!
 II. ÚR Védjük meg közös akaratomat!
 III. ÚR Le mások egyszemélyi hatalmával!
 I. ÚR Éljen a mi egyszemélyi hatalmunk!
 URAK (együtt) Le a bálványokkal! Ez az ember veszélyes!
 Senki sem tévedhetetlen!
 I. ÚR István különösen nem!
 II. ÚR István az ilyen? Hisz Vajk volt valaha ...
 III. ÚR Bizhatunk egy Vajkban?
 I. ÚR Önfejú és akaratos. Ha ránk sem hallgat...
 URAK (együtt) Mi sem hallgatunk rá! Új időknek új fejedelmet! Nekünk olyan ember kell, aki csak ránk figyel! Bizik bennünk és megjutalmaz! Olyan ember kell, aki úgy táncol, ahogy mi akarjuk! Éljen az egyenlőség!
 II. ÚR Szomorú idöket élünk, urak.
 III. ÚR Még nem késő, barátaim... én, én tudok vala-kit, aki minden szempontból megfelelné ...
 I. ÚR-II. ÚR (együtt) Az én jelöltem is kiváló, áldozatkész, meg nagylelkü, nemes és kezes ...
 III. ÚR Így semmire sem jutunk. Mi urak, alkalmatla-
 nok vagyunk együtt és külön-külön is. Az a felada-
 tunk, hogy most okosak legyünk. Nagyon okosak.
 I. ÚR Nehéz, nagyon nehéz.
 II. ÚR Kire céloz, kedves bátyám?
 III. ÚR Az igaz magyarra, aki nem feledheti, hogy meg-
 mentettük, akit a markunkban tartunk, akit legyőztünk és ...
 URAK (együtt) ...és visszaadjuk szabadságát életét ha-
 talmának kis részét tenyerünkéből csipeget táncol ahogy
 mi akarjuk... Éljen Koppány Koppány a mi emberünk
 Koppány a mi fejedelmünk Vesszen István Szabadságot
 Koppánynak Igazságot Koppánynak Szabadságot
 Koppánynak!

István tűnik elő a sötétből, az urak mellett

ISTVÁN Köszönöm, barátaim. Boldog vagyok, hogy aka-
 ratunk közös.
 I. ÚR Nagyságos fejedelem!
 II. ÚR István ... !
 III. ÚR Nagy fejedelem!
 URAK (együtt) Fejedelmünk ... !
 ISTVÁN Országunk boldogulására barátunknak és szö-
 vetségesünknek fogadjuk Koppányt, és igai keresz-
 tényhez méltón megbocsátunk a legyőzöttek nek. Se-
 gitsetek nehéz küldetésemben, urak, tartsatok velem.
 hogy megkössük a békét Koppánnyal, visszaadjuk
 meghurcolt becsületét, elvesztett hitét, és nyugalmát.
 Kövessetek, urak!
 URAK (együtt) Méltatlanok vagyunk a nagy feladatra
 István ! Áldásunk és tiszteletünk kísérjen koronázza
 siker fáradozásodat a haza és minden magyar javára
 Méltatlanok vagyunk uram ekkora megbecsülésre és
 dicsőségre félo csak akadályoznánk bölcsességéd méltó
 elismerését Dicsőség és béke minden lépéssel fe-
 jedelem!
 ISTVÁN (gyűlölettel) Urak, méltó jutalomban lesz részetek!
 (Kilép a fényből)

URAK (együtt) Új helyzet urak új helyzet mindennél
 nehezebb helyzet Ez az ember veszélyes Ez az ember
 maga az ördög Nem ember ördög Még semmi sincs
 veszve csak nyugalom bátorság és tetterő Okosnak kell
 lennünk ez az ember veszélyes veszélyes!

VI. kép

*Színpad jobb oldala, Koppányé. Minden jelzés hasonló
 Koppány előző — I. részben látott — táborához, de a kör-
 nyezet, az emberek, díszek, zászlók, hadi jelvények, örök
 és fegyveresek már Istvánéi. István belép Koppány
 „sátrába”. Koppány feláll, mélyen, földig hajol István előtt,
 megcsókolja köpenye szegélyét*

KOPPÁNY Felséges úr!

*István felsegíti Koppányt, átöleli és balról, jobbról 'meg
 csókolja*

Idóm lejárt, nagy fejedelem?
 ISTVÁN Nem ítékezni jöttem. Koppány! Réka, a lányod
 járt nálam.

Csend

KOPPÁNY Hagyj magamra, nagy fejedelem, nincs rág
 idóm. A te gondjaid nekem annyit sem jelentenek, mint
 egy jobb falat, amely legalább megizesíti mind-azt, ami
 még hátra van. Hozass enni, inni, a legjobból, a többi
 nem érdekel, te sem, hatalmad sem, az enyém sem,
 amely valaha volt, az ország sem, e földi létem
 siralomvölgye, és a lányom sem, István ! Réka sem ! A
 hön ahított megváltáshoz, amelyet te jobban kívánsz,
 mint én, minden földi jót és örömet, a megváltáshoz én
 közelebb járok, mit érdekel, hogy a te megváltód
 szabadit meg és nem az enyém. Egynek mégiscsak
 léteznie kell... Az igazsághoz én vagyok közelebb, az
 igazságnak én vagyok kedvesebb, István, nem én
 akartam, bevallom, de hány hazug évvel kell
 szembenézned még, amíg nyomomba érsz, magyarok
 királya, addigra belólem miattad e földön már annyi sem
 marad, hogy igaz hittal vallani lehessen: ez volt
 Koppány, ez a halom összeviszza hányt fehér csont.

ISTVÁN Miattam... az én akaratomból ... az én akaratom
 ... Mitől félsz, Koppány?

KOPPÁNY Rendelkezz fölöttem, beleszólni sincs jogom.,
 elfogadni nem tudom, csak eszem szabadsága marad.,
 De az az enyém, csak az enyém, a maradék ... meny-
 nyi időre?

ISTVÁN Nem tudom. Elrendelt idő feletti sincs hatalmam.
 KOPPÁNY Ki más szabhatja meg, meddig él a bűnös?

Meddig élek én, a legyőzött lázadó?
 ISTVÁN Nem én döntök, Koppány, nem én, Magyar-ország
 fejedelme és ura szabja meg, mennyit. ér saját életed
 önmagadnak!

Hosszú csend

Segíts nekem, Koppány. Te, a legyőzött, a lázadó. te, aki
 fegyverrel támadtál rám, csak te tudsz segíteni ...

KOPPÁNY Neked, István?
 ISTVÁN Vakok vagyunk, Koppány, de kitől tanultuk volna
 meg, vakon hogyan kell látni?
 KOPPÁNY Én nem vagyok vak, látva látok. Még nem toltad
 ki a szemem. Nem tudlak és nem is akarlak kivetni.
 ISTVÁN Nem érted, Koppány! Tévedtünk!
 KOPPÁNY Úgy mondd, hogy lássam is!
 ISTVÁN Úgy mondtam. TÉVEDTÜNK, Koppány! KOPPÁNY
 Mit akarsz tőlem, István? Mit akarsz a ha-
 lálraitélttől? Őljem meg magam, hogy te szabad
 légy? Szabadulnál a felelősségedtől?

ISTVÁN (csendesén) Számodra ... most kezdődik minden.
 KOPPÁNY Gúnyolódsz, Vajk ... nekem is fontosabb az
 evilági lét, mint a másik, amiről semmit sem tudok, s
 ahonnan senki sem tért még vissza, hogy elmond-ja,
 milyen ... ha létezik.

ISTVÁN Senki még ...
 KOPPÁNY Senki még. Ha a te Megváltód igazi lenne, mit
 számítana az én akaratom, mit tehetnék ellene? Ha
 igazi, akkor is létezik, ha én nem akarom, és hinnem
 kellene benne, mert tőlem független, akkor ő lenne az én
 Megváltóm is, nemcsak azoké, akik vakon hisznek
 benne. Lehet ennyire gyenge a te Megváltód?

Ha nem akarom, akkor nincs is? Erre építet te ezt az országot? Hiszen ez ingatagabb alap, mint Péter, a rossz szagú, együgyű halász! Ha többen lesznek azok, akik megtagadják őt, mert nekik sohasem volt részük a kiválasztottak boldogságában és erejében, ha erő az egyáltalán, mi lesz veletek akkor, veled, az országgal? Meddig akarsz hivatkozni arra, amire nem lehet? Azért kell meghalnom, mert e földön élő, de hitetekben nem hívó ember vagyok? A hitemért kell meghalnom, valamiért, ami meg sem magyarázható, de nekem legalább olyan fontos, mint a tiétek? Lételemet, amely igazi, evilági, itt állok előtted, látod! És elveszitek, cserébe azért, ami nincs, nem létezik, ki-találtatok, elképzeltük? Meddig akarod erre bízni országodat? Sohasem gyógyulnak ki belőle, mindig gyengék lesznek, erre tanítottad őket, akkor is félni fognak, amikor már az egyetlen és igazi erő ti lesztek, akkor is félni fogtok, hogy akadnak, akik ellenkeznek, szembeszállnak, gúnyolódnak, szemtelenkednek, kérdeznek, de Istenem, az enyém! Lehet szembeszállni a félelemmel, a gyávasággal, a hittel? Én is tovább élek veled, István, én leszek az első, akit feláldoztok rég meghalt emberek gondolataiért, holtakért élőt áldoztok, barbárok! Holt igazságokért maiakat, eleveneket eltiporni, ez a te bölcsességed?

ISTVÁN Nekem ehhez kevés az időm. Segíts nekem, testvérem.

KOPPÁNY Miért ne? Erre a rövid időre ..

ISTVÁN Nem rövid időre.

KOPPÁNY Utadat a túlvilágon nem készítem elő, ha erre gondolsz. Egy jó szavam sem lesz, valószínűleg rossz sem. Szavam sem lesz!

ISTVÁN Nem a túlvilágon, Koppány! Itt, a mi földünkön!

KOPPÁNY A hatalmasok tréfáinál nincs kegyetlenebb.

ISTVÁN Legyőztelek, de megölni ...

KOPPÁNY Másképp nem lehet, másképp minden elvezett, megölnék, szegény, gyenge testvérem, gond és félelem nélkül.

ISTVÁN Te is? Még te is megölnél?

Csend

Válaszolj! Parancsolom, Koppány!

KOPPÁNY Csillapodj, István. Megölnélek. Ez a tör-vén'.

Hosszú csend

ISTVÁN Ítélez, igazságot osztasz, de nekem maradnom kell, Koppány!

KOPPÁNY A vesztes győzelme. Nem sajnállak, István. Te akartad, legalább ne panaszkodj, és ne irigyelj, mert az én sorsom rosszabb, alantas gondolat, nagyságos fejedelem, sajnálni téged azért, mert uralkodó vagy. Birád vagyok és túrnöd kell! Azokra hallgass, István, akik nem értenek egyet veled, azokat véd, akiknek védelemre van szükségük, ha minket eltiporsz, magadat gyöngíted. Nem én vagyok a te esküdt ellenséged, hanem a híveid, a barátaid, csak te véded őket, ők meg ... (legyint) savanyú szájjal lesik, hogy hibázz és végeznek veled!

ISTVÁN Akárcsak te, Koppány!

KOPPÁNY Sose mondtam, hogy barátod vagyok.

ISTVÁN Nem is titkoltad, mi lenne sorsom!

KOPPÁNY Én, a legyőzött fejedelem mondom, utam szakadékhoz vezetett, de a tied így sehova sem! Inkább a szakadék, mint a semmi! Annyi erőm, becsületem még maradt, hogy kimondjam: most én tévedtem, vesztettem, bár hihetném, hogy a te akaratod győzött... és az én igazságom nem áll bosszút rajtad halálom után. Mit akarsz még tőlem? Pogány sem vagy, keresztény nem vagy, hiszel is, meg nem is. Semmi sem vagy, István! Igaza volt a Tártasnak, akkor kellett volna megölni, Vajk!

ISTVÁN Nagy a ti szabadságotok, legyőzöttetek! KOPPÁNY

Ez az én birodalmam, Vajk! Itt én vagyok, a fejedelem.

ISTVÁN Számúzlek birodalmadból, Koppány. Szabat' vagy.

KOPPÁNY (nevet) Eddig is az voltam. Szabadabb, mint te. ISTVÁN (kiált) Értsd meg végre, szabad vagy! Szabad. te átkozott hitetlen! Én adom vissza szabadságodat, én, aki legyőztelek, én., Magyarország fejedelme, a°n, érted, még mindig nem érted? Az életedet! Semmi sem elég? Szabad ember vagy, mint tegnap, egy he-te, egy hónapja, amióta világra születél!

Hosszú csend

Vértanú, hitetlen vértanú lehetsz, meghalt lelkiismeretem lehetsz, rajtam bosszút állhatsz haláloddal, de másokon nem. Menned kell az országból.

KOPPÁNY Nem, István, az országból elúzhatsz, ha én is akarom, de az én birodalmamból soha. Én már sernmit sem veszthetek, Vajk, a halálraitélek birodalmából visszatérni csak győztesként lehet, a feltételeket én diktálom, és neked kell elfogadnod. A győztes hadvezér csapdába került... Elárultad magad, Vajk, már megöletni sem akarsz?

ISTVÁN Vállalom, Koppány.

Csend

KOPPÁNY Az én birodalmam hatalmasabb és erősebb, mint a tiéd, István. Csak én győzhetek, törpék fejedelme! Te még mindent; elveszthetsz, én már sem-mit ... és senkit.

ISTVÁN Senkit'?

KOPPÁNY Hitvány ember vagy, István, ha megkérdezted, hitványabb, mint gondoltam. Ha már eszedbe jutott, hogy azokat is büntetheted, akik ártatlanok az én vétkemben, akik nem az én alattvalóim, mert még nem tudják, hogy meg kell halniok, és azt sem tudják, mikén' és hogyan, elkerülhetetlenül, ők a te alattvalóid, szolgálaid, rabszolgálaid, akkor mindegy, mikor élsz vissza hatalmaddal, mikor jut eszedbe megint, hogy élet és halál ura vagy a te birodalmadban ... Én, Vajk, én lemondtam arról, hogy az értem szenvedőkért, s miattam ártatlanul szenvedőkért bármit is tegyek. Nem gyűlöllek, István, önmagamon kívül már senkire sem tudok gondolni. Senkire! Istenim, mégiscsak létezhetsz, hogy nem éri győztem!

ISTVÁN Egyszemélyes birodalom a tiéd, Koppány!

KOPPÁNY Igen, Vajk. De támadhatatlan.

ISTVÁN Védhetetlen.

KOPPÁNY Aki velem nincsen, ellenem van, mondtátok, istenedre kérlek, követelem, légy következetes! Nem veled vagyok, hanem ellened, ellened, amíg élek, amíg eltűröd, hogy éljek!

ISTVÁN Tűröm, Koppány, tovább, mint reméled, addig tűröm, amíg ... te üzented ... amíg megtört gerinccel fogsz előttem tátogni!

KOPPÁNY Meddig akarsz élni?

ISTVÁN Már akkor is kérdezted, mikor... (kiált) mi-előtt rám támadtál, mielőtt szétvertem volna birodalmad, Koppány! Ne légy keresztényebb a keresztények-nél. Csak Máté hallotta azt, amit mondtál, ketten azt vallják, amit én is, „ki nincs ellenünk, mellettünk van!”

KOPPÁNY A negyedik, a legkedvesebb tanítvány hallgat. Én is hallgatok, István. Övé az igazság. Vagy Máté, vagy a másik kettő hazudik. A kedvenc tanítvány megoldja a kínos helyzetet.

ISTVÁN A mi vallásunk alapja a hit és a tagadás, Koppány! Az egységet lásd, ne az ellentétet!

KOPPÁNY Köszönöm, fejedelem a jó tanácsot. Ha majd a tagadók éppoly kiváltságosak lesznek, mint a hívót, akkor... akkor talán.... Ha majd hatalom, birtok és vagyon, tekintély és bizalom független lesz a hittől, és mindenki érdeme, érdeme szerint, István, és nem hite szerint részesül a földi javakból, a boldogságból, akkor veletek lesznek ... veletek lennék, ha élnék!

ISTVÁN Egyedül ... nélkülöd, nélkülötek, Koppány, reménytelen.

KOPPÁNY Nem kívánhatom tőled, a győztestől, hogy

megértsd a legyőzöttet, más világban élünk, nagy

fejedelem. De akaratom ellenére még engem sem ...

ISTVÁN (kiált) Még téged is, Koppány! Nem alkudozni

jöttem! A fejedelem Magyarországon én vagyok, ér István, ha nem engedelmeskedsz, Istenemre mondom élted fogytaig tömlőbe vetlek, hogy belefeketedsz!
KOPPÁNY Amíg rabláncban élek, bilincsből vagy te i A szeretetet és megbocsátást hirdető uralkodó börtő népen!

ISTVÁN Vállalom, Koppány, és időben oldom le róla(bilincsedet, mikor már minden halottnál halottabb le szel, hitben és lélekben. Akkor látod újra a napvilágot, amikor már a7, is én leszek, ami te voltál, de nélküled! Amikor te magad, amikor a te hited, elmúló idők keserves, szálnalmas rögösméje lesz!

KOPPÁNY Ezt vállalom. Pokollá teszem az életed, rab ságomban is. Amíg velem nem végzel, nyugodt álom ra fejed nem hajthatod. Amíg én élek, a tiéd m annyi sem ér, mint az enyém.

ISTVÁN Az én hatalmam evilági és valódi. A határig kísérek, és ügyelni fogok, hogy idő előtt vissza ne térhess ... Megkíméllek attól, hogy árulónak érezd magad. Menekülnöd sem kell. Ha vasban is, de kivétel az országból, akarod ellenére is! Es világgá kiálthatod, hogy menekültem előled, száműztelek!

Csered

KOPPÁNY És hol lenne az új hazám?

ISTVÁN Ahol a régi volt. Keleten.

KOPPÁNY Keleten? Mi keresnivalóm van ott?

ISTVÁN A szabadulásod. A néped.

KOPPÁNY Az én népem itt van, Dunántúlon.

ISTVÁN A mi népünk, Koppány. Akiket valaha elhagytunk, hogy legyen *hová* visszatérnünk, ha menekülnünk kell. Akiktől elváltunk Etelközben, akik pogányok maradtak, akik Istent nem ismernek, de bálványokat sem imádnak, földet sem művelnek, lovakban és fegyverekben bővelkednek, és harcban nagy vitézek. A te Dunán túli néped, Koppány. Ha idehozod' őket, ha velük együtt térsz vissza ...

KOPPÁNY Ide... ahol te vagy a király? Ide, pogányokat?

ISTVÁN Ne azzal gondoldj, hogy én ki vagyok! Itt a helyük ... És meg is kell találnod őket. Szükségünk van egymásra.

KOPPÁNY Mégis szabadulni akarsz tőlem, István!

ISTVÁN Vissza kell térned. Kell, Koppány! És addig, amíg ... én élek. Hogy azok ellen harcoljunk együtt, akik idegenek a magyarok között, a magyarok föld-jén.

Csend

KOPPÁNY A lányom...

ISTVÁN Ha visszatérsz, megtalálod.

KOPPÁNY Hol, István? Kolostorban, magányosan. apja ellen gyűlöletre nevelve?

ISTVÁN Talán... valahol... talán a közelemben. KOPPÁNY Te mondod ezt, a keresztény fejedelem? ISTVÁN En ígérem, én, aki ... király leszek, a te segítségiddel is, Koppány.

Hosszú csend.

István megöleli Koppányt.

Csók balról.

Csók jobbról

Isten óvjon, Koppány.

Koppány lehajol, hogy megcsókolja István köpenyét. István nem engedi

KOPPÁNY István... szeretném, ha igazunk lenne. De nem hiszek benne ... pedig akarom. Akarom, Vajk!

Sötétség

VII. kép

Színpad bal oldala. Koppány és a megkötözött Táltos egymással szemben

TÁLTOS Engem megkötözték, tüzes bilincsből vertek, gyötörték miattad, meghurcoltak, megaláztak miattad,

Koppány, mert nem tagadtalak meg, áruló nem leszek! Megszenvettem érte! Áruló vagy, Koppány! Gyáva megalkuvó! Engem megaláztak, te, a vezér boldogan lekötötted magad és múltad, cserbenhagytál mindenkit, aki benned hitt, érted harcolt, szenvedett és meghalt! Miért, Koppány? És kiért? Júdás vagy te, nagyúr vagy te, Koppány! Pusztuljon néped, áldozza fel önmagát, mindenét, de neked élned kell? Ki vagy te, Koppány? Mi vagy te? Hozzájuk tartozol te is ... Menthetetlen sorsunk elől menekülsz! Nem hallgattál rám, pedig igazat szoltam, most is, elzárod előlem lelked, az igazság mégis én vagyok, egyedül én! Meg-döglesz, uram, szolgám, Koppány, dicstelenül, megalázva, óvni sem tudlak, hangom a szolgalelkek túl-világáig nem hallatszik, ostoba! Becsapnak, orrodnál fogva vezetnek, játszanak veled, és a játékot te nem ismerheted, kívülálló vagy, ezek nem a te szabályaid! Megtanulnád, kiismernéd, halálnak halálával halsz! Amíg más vagy, figyelnek rád. Csak kívül marad-hatunk, miért alázod meg magad? Vállald sorsodat, a tisztaságot, a kívülállást, utolsó lehetőség, fogd fel végre, utolsó, soha többé... utolsó! Senkik sem vagyunk nélküled, Koppány, még kevesebbek leszünk, ha... kegyelemért köldülsz! Te vagy függetlenségünk, Koppány, veled az örök törpe jelen aljassága, képmutatása legyőzhető, múltunk és emlékeztünk, büszkeségünk ... Vállalnod kell, hogy a mindenkori igaz harcban elbukottak örök társa legyél, hogy halhatatlan legyél! Hogy egyet jelents évszázadokon át legszebb gondolatunkkal, igaz hitünkkel, hogy Koppány volt a tisztaság maga, az igaz magyar, hogy szegyen nélkül vágassuk a győztes világ szemébe, hogy legalább egy olyan ember, egy olyan hős élt e földön, a mi földünkön, aki tisztá maradt, utolsó pillanatáig, nem érted, Koppány? Minden elveszett, ha hiszel Istvánnak. Pokolra süllyed, ha ellenállsz a kísértésnek! Örök időig gyilkos maradj, te hős leszel és bálvány, tiszta, legyőzhetetlen, magaddal viszed, és ő a pokolba kerül! Nézz rám, Koppány, csontig sebzett, kötélmarta kezemre, tüzes vassal égetett arcomra, fájdalomtól nyirkos testemre... mindannyiunkat elárulsz, ha hiszel neki, rabszolgának, jobbágnak adnak, megöl-nek, kín, de érted könnyű lélekkel viseljük, ha nem árulsz el bennünket. Rabszolgák leszünk, állatok, szabadság és függetlenség reménye nélkül, vezér nélkül, hit nélkül, megcsalva, közeli halálban reménykedve ... Áruló vagy, Koppány! Gyáva, gyáva, áruló! Fa-reg!

KOPPÁNY Elfogadtam, hogy idehozzam elhagyott test - véreinket.

TÁLTOS Ide? Rabszolgának, az ő uralma alá, az ő dicsőségére! Hiú ábránd! *Ábránd!* Rajtunk így nem segítesz!

KOPPÁNY Örült vagy, Táltos.

TÁLTOS Neked mind áruló, mindenki örült, aki ellenkezik veled! Egyformák vagytok ti mind! István lettél te is!

KOPPÁNY Hazahozom őket, az én dicsőségemre, védelmünkre, hogy erősebbek legyünk, hogy védekezni tudjunk, hogy többek, hatalmasak legyünk ... függetlenek, és meg is tudjuk védeni.

TÁLTOS Megölnek, Koppány, tudom, barbár módon négyfelé szakítanak, és én is gyűlöllek, megvetlek! Tessék, nagyúr, parancsolj rá az örökre, nem téged. Őriznek már, hanem védelmeznek ... csak szavadba kerül, nyelvemet kitépik, tüzes trónon megégetnek, rájuk parancsolj, nagyúr, te ... István! Légy következetes, de ne feledd, utolérsz, Koppány, megalázva, félrevezetve ... megölnek, leköpnék! Áruló vagy, Koppány! Szerencsétlen, aljas áruló! (*Leköpi*)

Koppány szótlanul eloldja a Táltos megkötözött kezét. A három úr lép a színpad bal oldalára. Megállnak a háttérben

I. ÚR Ki ez az örült?

II. ÚR Rabszolga.

III. ÚR Rabszolga? És leköpte az urat? Ez meg ki-szabadítja? Biztosak vagyunk, urak, hogy valóban Koppány a mi emberünk?

I. ÚR Tudsz jobbat?

- II. ÚR De ez az ordítózó örült... és szabadon engedi!
 III. ÚR Köztöznivaló bolond itt mindahány.
 I. ÚR Más választásunk nincs, Koppány a mi emberünk,
 ha rossz is. Ó a kevésbé rossz.

Megállnak Koppány előtt, meghajolnak, a Táltos a hát-térbe húzódik

Ezek sem rajonganak egymásért ... sehol sincs egyet-értés.

- II. ÚR Az a jó! Nekünk az a jó.
 III. ÚR Minél rosszabb, annál jobb. Minél nagyobb a széthúzás, annál nagyobb az egyetértés.
 L ÚR Közöttünk. Különbben hülyeség.
 II. ÚR Lehet.
 III. ÚR Egy szóra csak, nagyuram!

KOPPÁNY Kik vagytok? Mit akartok?

URAK (együtt) A nemzet lelkiismerete vagyunk uram Hozzád fordulunk reménykedve az igaz hazafihoz igaz magyarhoz érző kebelhez az utolsó igaz magyarhoz Veszélyben a hon A nép a nemzet büszke rád Koppány Él még a magyar él a magyar virtus ott is nagy-uram ahol nem is gondoldod A nép nem felejtí hőseit Veszített csatából is győztesen kerülhet ki a vesztes Innen szép a győzelem Koppány Az nevet aki utoljára nevet... Döntöttünk nagyuram mi magyarok mi Magyarország Rangodat tekintélyedet magyarságadat megillető helyre emelünk Koppány!

KOPPÁNY A vérpadra? Gúnyolódnak az urak? Urak ... sőpredék!

- I. ÚR Mindjárt köpni fog!
 II. ÚR Ez népi hagyomány ezeknél a pogányoknál? Köp-jünk vissza mi is?
 III. ÚR Nem érti.
 II. ÚR Vagy nem is akarja'?

III. ÚR Ne köntőrfalazzunk, urak. A lényegre!

URAK (együtt) Pokolra Istvánnal téged akarunk Koppány Velede vagyunk megmentünk kiszabadítunk trón-ra emelünk barátaid vagyunk Te vagy az igazi Koppány Mi véled együtt és István kolduló barát lesz Koppány te vagy az igazi magyar István áruló svábok kedvence tótok bérence hazánk kalmárlelkű megrontója Idegenek garázdálkodnak magyar véráztatta drága magyar földünkön Vállalod Koppány?

KOPPÁNY Ti vállaltok engem?

URAK (együtt) Esküszünk Koppány Tűzön-vizen át Kérünk nagyúr halld meg a nemzet hívó szavát te légy drága sokat szenvedett népünk dicső békét hozó nagy fejedelme!

KOPPÁNY Ennyi az egész'?

URAK (együtt) Tudjuk ki vagy ismerünk nagylelkű fejedelem Megegyezünk nagyuram valamit valamiért.

KOPPÁNY Milyen sorsot szántak az árulónak, urak?

URAK (együtt) Ugyan Koppány a vérpad készen áll az árulót mindig felnégyeljük kerékbe törjük kiátkozzuk megsütjük lenyakazzuk amit csak akarsz... a népnek ügyis mindegy kinek a feje hull a porba csal, hulljon!

KOPPÁNY Ilyen erősek vagytok?

URAK (együtt) Velünk az ország a nép a nemzet Éljen Koppány fejedelem A részletekről majd később Talp-ra magyarok A nép kötelessége hogy hálás legyen neked Koppány mert nyitott szívvel érző lélekkel hallgattál hívó szavunkra A magyarok lelkiösmerete újra tiszta Éljen Koppány Büszke lehetsz magyar emelt fővel járhat sz a világban Fejedelmek borulnak lábad elé Királyok császárok pápák és ellenpápák!

KOPPÁNY Micsoda ország, árulók, cselszövők, egymás hegyén-hátán ...

URAK (együtt) Igazat szólsz magyar István áruló a nép árulója szegényeknek megrontója anyák szomorítója lelkünk megkínzója jószágunk elherdálója segíts minket Koppány Mi is segítünk neked!

KOPPÁNY Szegény István, mi vár még itt rád ... Nem én vagyok a te igazi ellenfeled, hanem ezek itt... én szemből támadtam rád, dühödten, de becsületesen... Győztesnek képzeled magad, hányszor törnek még nyugodtnak hitt hatalmadra, békésnek hitt életedre!

Rövid csend

Rendben van, urak.

URAK (együtt) Ó a mi emberünk szóból ért a magyar Halljuk Koppányt! Halljuk Bizunk benned Koppány mit kívánsz?

KOPPÁNY Én elfelejtem, hogy itt jártatok, ti pedig most, azonnal eltűntök a szemem elől, és reszketek a gondolatától is, hogy amíg élek, uralkodótok ellen forduljatok! Azt a Koppányt, aki volt, nem fogadtátok el, nem biztatok benne, az a Koppány, aki előttetek áll, nem a ti emberetek, és ti sem vagytok az enyéme! Kifelé, ki innen!

URAK (együtt) Ez bolond A te életedben pogány'? A te életedben halálraitélt Mit ér a te életed Koppány ki vagy te Ki vagy te nélkülünk Senki senki porba sárba tiport hitetlen áruló hazaáruló gyilkos elveszett ember ! Gyerünk urak aki hülye az hülye Koppány . . . ki az a Koppány Csizmánk talpát sem törölném beléd felfuvalkodott hólyag Ez mire ilyen büszke És miéit gondolja hogy olyan erős A hollók is undorral köpik ki hűsodat hitetlen Látod Ott Azt neked ácsolták Neked készült Koppány Jól nézd meg nem sokáig lát-hatod Ó nagyúr nagyúr ... törpe vagy te nagy senki Legalázatosabb tiszteletünk halott úr a mi istenünk áldjon és küldjön pokolra! Nesze tedd a nyelved nia !

Pénzt dobnak neki. Koppány eltűnik a sötétben. A Táltos jelenik meg az urak előtt

(Együtt) Itt az örült, megint egy örült!

TÁLTOS Urak ! Ez az ember veszélyes!

URAK (együtt) Szegény félkegyelmű!

TÁLTOS Ez az ember veszélyes !

URAK (együtt) Ez is? Mindenki veszélyes?

TÁLTOS Titkotok tudója csak ő ! Ki tudja, hogy ott voltatok? Összeesküvés? Vajon ki ellen? Csak ő tudja, csak biztatok benne és... pokolra juttok! Iszonyatos kínok között, vele együtt ! Egy pogánnyal!

URAK (együtt) Igazat szól az örült szolga ez az ember is veszélyes titkunk tudója és árulója mit tegyünk'?

TÁLTOS Amíg csak egy ember tud valamit, senki sem tud semmit!

I. ÚR Mit fecsegsz, háborodott?

II. ÚR Baj van, urak!

III. ÚR Veszélyben vagyunk, barátaim!

URAK (együtt) Valami jó megoldás kellene Mit tegyünk Végleges megoldás kellene A bolond igazat szólt!

TÁLTOS Az idő nem barátotok, urak, halál Koppányra!

URAK (együtt) Bolond vagy te bolond Hisz ügyis halál vár rá !

TÁLTOS Előbb, vagy utóbb, urak ! De jobb lenne előbb!

URAK (együtt) Inkább előbb urak előbb mielőtt még kinyitná száját Sürget az idő tegyünk valamit Akár-mit! (Nagy zacskó pénzt dobnak Táltosnak) Ez a tiéd bolond Végy csörgőt sipkát szabadságot amit akarsz Te a mi emberünk vagy Hozzánk tartozol!

TÁLTOS Ne feledjétek! Ez az ember veszélyes ! Siessetek!

Az urak eltűnnek.

A Táltos egyedül marad a színpad bal oldalán, nézi a pénzt, majd undorral a földhöz vágja, hisztérikusan felkiált

Koppány! Ennyit ért az életed! Én akartam, így akartam ! Örökké élsz, Koppány ! Örökké, örökké, örökké! Halhatatlan leszel, uram! Elvégeztetted, Koppány! Győzünk. testvérem!

VIII. kép

Gizella — István, színpadrészért -- áhitatot, mély vallá-sosságot idéző, kápolnahangulatú fényben áll, a Pap letérdel, majd gyorsan feláll

PAP Szentéletű fejedelemasszony ...

GIZELLA Mit akarsz? Hol az uram'? Neked tudnod kell, te a barátja vagy, barát! Hol van István? PAP Ezért jöttem, Gizella ...

GIZELLA Tudom... Kivégzések. Kegyelme. Felnégyelés, jutalmazás, alapítás, szerződés, hadüzenet. béke-

kötés, óh, Pap, ha előre tudom, hogy öt perce sin^{cs} rám!
Ó, Papom, azok a régi lovagi tornák, odahaza fényes kastélyok, apró családások, csacska örömök .. gyűlölöm ezeket az itteni lovagi tornákat... semmi könnyedség, elegancia, csak káromkodás, átkozódás ocsmány szavak és ez a még ocsmányabb szag! És e végén mindig ez a nemzeti gyász ... miféle népség ez, itt minden mindig sorstragédia, nemzetpusztulás, országos bánat és gyász. Csak nem hiszed, hogy én szentéletű asszonynak születtem, Pap ... Asszony vagyok, nő, mint akárki más ! De én vagyok a sorban az utolsó. Minden fontosabb nálam. Pedig... tudom, hogy szeret. A maga módján biztos, hogy szeret.

PAP Asszonyom, ha meghallgatnál, éppen erről...

GIZELLA Erről? Te, Pap? Mit tudsz te minderről? Hi-szen utoljára anyádat láttad ruha nélkül, amikor e világra hozott! Beszélj, mi bajotok van már megint, szerencsétlenek? Ha előre tudom, hogy... nem férfihoz, hanem eszméhez kötöm sorsom, hogy legszebb fiatal éveimet így kell elherdálnom... Halljam, most kit akartok kiátkozni? Ki szó ármányt ellenetek'?

PAP Mondanám, ha ...

GIZELLA Ne is mondd. Valamelyik istentelen már megint megsértette Istentől eredő hatalmunkat? Valaki kételkedik férjem... férjem? Kacagnom kell! Jogos hatalmában? Nem azért barbárok ezek, barátom, mert keletről jöttek, arról nem tehetnek, hanem mert kifulladásig, körmük szakadtáig gyűlölödk egymást. mindenki rossz, aki nem magyar, és minden magyar erendően rossz. Mondd csak, mit akarsz, Pap...

PAP Gizella ...

GIZELLA Ez a másik ... mindent oly körülményesen, óvatosan csináltok, addig kerülgetitek a forró kását, amíg tele tappal bele nem léptek, és még fel is háborodtok, hogy fáj, éget és hólyagosodik. Ne kertelj, Pap, mi a baj?

PAP Koppány ...

GIZELLA Még él? Mire vártok? Az a baj, hogy legyőz-te azt a pogányt, ennek semmi sem jó ... hidd el, Pap, nem könnyű az élet, és félek, sohasem lesz vége. Mondd, Pap, szeret ez engem? Fontos vagyok én neki? Felfogja egyáltalán, hogy a felesége, a királyné vagyok? Hogy kötelességei vannak?

PAP Asszonyom, neked jobban kell tudnod ... Hiszen a te urad ... Hallgass meg végre, asszonyom! GIZELLA Mi újat mondhatok még neked? Hiszen ... PAP Asszonyom...

GIZELLA ...fogynak éveim, lassan már gyerekekünk sem lehet, ha lesz is, beteges, gyenge...

PAP Meghallgatnál végre, asszony?

GIZELLA ...csak mi ketten rendezhetjük a magunk dolgát

...
PAP Elhallgatnál végre, te német'?

GIZELLA ...mert ha mi ketten képtelenek vagyunk...

koronatanács elé mégsem vihetjük

PAP Ördög és pokol! Befognád végre a ;szád, ördög teremtménye!

GIZELLA Hogyan? Szóltál, Pap?

PAP Éljen a papi nőtlenség!

GIZELLA Ez volt olyan fontos? Távozhatsz. Pap. Hívatlak, ha szükségem lesz rád.

PAP Én eljöttem hozzád, Gizella, én akarok beszélni veled!

GIZELLA Mit óhajtasz, Isten szolgája?

PAP A fejedelem...

GIZELLA Röviden, rengeteg a dolgom ...

PAP A mennydörgős ... ! Veszélyben a férjed, Gizella!

GIZELLA Igazán? Meséj róla, Pap, olyan régen láttam, jó színben van, hizott egy kicsit? Ráférne már. Fél valamitől szegénykém? Már megint összeesküdtek ellene a csúnya magyar kisfiúk? Fárast már ez a társasjáték, Pap. Ha valami baja van, itt vagyok, mond-ja el ő. Aki pedig vesztett, vállalja következményeit, a nyertes meg legyen boldog és kész. Barbárok vagy-tok ti mind, Pap.

PAP Én sem vagyok magyar, Gizella, ne feledd.

GIZELLA Épp olyan vagy, mint ők, nyakig merültél a magyarba. A távlatok, Pap, már neked is a puszták messzeségébe tűntek. Miért olyan fontos, hogy ma ki orrol meg Istvánra, holnap ki akarja eltenni láb alól,

holnapután ki nyalja ... Gyermeknép ez, Pap, ha még emlékszel...

PAP Lehet ezt feledni? De ez most, ez komoly.

GIZELLA Romlasz, Pap, nem vagy formában. Komoly? Ugyan kinek? Hogyan maradhat meg bárki is itt, ha mi nem akarjuk? Mutass egy embert, aki túléli Istvánt, ha mi segítünk neki? Itt, ahol mindenki, aki magyar, ellensége mindenkinek, aki magyar, kire támaszkodhat, kibén bizhat ebben az országban bárki is, ha nem mibennünk?

PAP Csak egy nevet mondok, úrnöm.

GIZELLA Koppány ... ? Ismerős ugyan a név ... Ki az a Koppány? Meddig lenne ő fejedelem Magyarországon? Nélkülünk? Tegnapig. Majd megölik.

PAP Még ma kellene.

GIZELLA Ugyan, Pap. Hová sietsz'? Miért oly sürgűs.' Bizd Istenre.

PAP Isten is csak akkor segít, ha mi sem vagyunk restek. Ha Koppány nincs többé, István is többet gondol-hat veled.

GIZELLA Gondolod? Bár igazad lenne, Isten szolgája! Félek, annyira magyar. a férjem, hogy mindenhová magával hurcolja minden gondját-baját... Félek, Koppány olyan ellenség, aki holtában sem hagyja el őt. Nekünk kell döntenünk?

PAP Neked, Gizella.

GIZELLA Azért mégsem kell Koppányt enkezüleg megfojtanom? Neked miért oly fontos, hogy Koppány meghaljon, testvérem a hitben?

PAP Mert pogány, hitetlen, parázna!

GIZELLA Ne röhögtesz, tisztelendő atyám. Legalább egymásnak ne hazudjunk. Miért akarod Koppány halálát?

PAP Mert ésszerű. Valamikor el kell kezdenünk ésszerűségre nevelni őket!

GIZELLA Cui prodest?

PAP Nekünk. Ha első ellenségünknek megbocsátunk, mi riasztaná el a többit? Csatatérré válik az ország, ha az első alkalommal oda nem csapunk ! A mi érdekünk ...

GIZELLA A miénk ... vagy a magyaroké?

PAP A miénk ... keresztényeké.

Rövid csend

GIZELLA Nem érdekel, Pap. Koppány is keresztényi PAP Hitetlen, bizánci!

GIZELLA Akár az após, Géza... Hagyd el, Pap, menjen csak minden a maga útján, még nincs ránk szükség. Irtsák egymást, ahogy tudják, annál könnyebb a mi dolgunk.

PAP Az urad... István megkegyelmezett Koppánynak!

GIZELLA Szegény Sarolta ... Amügy uram nemes lelkére vall. Látod, tanulékony nép ez a magyar, Pap. Ha megkegyelmezett, oka volt rá. Ne is fárastd magad, kicsinyes kakasviadal a magyarok szemétdombján. Távozhatsz, Pap. Téged is unlak.

Pap meghajol, kifelé indul

PAP A férjed és Koppány, ugyan... Réka ...

GIZELLA Várj ! Aljas kis ember vagy, Pap!

PAP Érdekl is őt Koppány! Hollók zabálnák a hús.á, ha az a lány nem lenne.

GIZELLA Ó, az átkozott kutyafejű magyarja! Esküszöl, Pap?

PAP Hitemre mondom, asszonyom.

GIZELLA Kevés. Esküdj!

PAP Hiszed, vagy sem, csak azt mondtam, amit tudok. A lány kell Istvánnak, asszonyom!

GIZELLA Hát azt már nem! Ha ő így, akkor meglátja, kicsoda Gizella, a bajor! Tűrök, tűrök, de ami sok, az sok! Nlég hogy az a lány ...

PAP Pap vagyok, mégsem mondhatok mást, megértem Istvánt. Átkozottul vonzó teremtés ...

GIZELLA Még hogy vonzó? Az a csirke? Az a béka? Hová tetted a szemed, Pap? Véded a barátod, te ... PAP Ez az igazság, Gizella. Ne velem vitatkozz ... GIZELLA Miről, szerencsétlen? Egyszer s mindenkorra megoldjuk a kérdést, Pap! Örökké! Annak a nőnek el kell tűnnie!

PAP És Koppánynak is!
GIZELLA Az mindegy.
PAP Csillapodj, úrnóm ... Ha István megkegyelmez
Koppánynak, az a lány a férjed mellett marad, amíg csak
él! Bíz rád, Gizella! Szabad kezdet adsz? GIZELLA
Hallgatlak, szentéletűm.

Rövid, kínos csend

PAP Koppány időt akar nyerni, ezért fogadta el a kegyelmet, én jobban ismerem a magyarokat, Gizella!

GIZELLA Azt már nem! Összejátsszol Istvánnal, te Pap!
Átlátok rajtatok! Eszednél vagy, csuhás? Csak nem
képzeled, eltűrom azt a nőt a férjem mellett?
PAP Ha Koppány meghal, Réka sem marad István mellett,
asszonyom!

Csend

GIZELLA Gondolod?
PAP Kezdedben az ország sorsa, Gizella! Hallgass rám, és te
leszel az ország megmentője, őrangyala, a pogányok igazi
üldözője, te vagy a hit és a szeretet! Meg-óvod férjedet és
az országot minden szenvedéstől, test-vérharcától ...

GIZELLA Érdekel is engem az ország!

PAP Koppány nem kímélne minket..., a lányá talán Igen.

GIZELLA Még hogy annak a lotyónak hálával tartozzam?
Ugyan miért, hogyan?

PAP A szeretetével ...

GIZELLA Elég, Pap! Halljuk, miért fontosabb neked

Koppány halála, mint a lányé? Az igazat akarom hallani!

PAP Mert gyűlölöm ! Utálok ! Mert nem igaz keresztény,

mert létünkben fenyeget, nem elég, Gizella? Hitetlen,

eretnek, pogány, gyűlölöm ! Gyűlölöm ! Pusztá léte két-

séggé teszi igazunkat, amíg él, másik igazság is létezik

ebben az országban, amíg él, támadhatók vagyunk, amíg

él, nincs nyugalomunk, békénk, igazunk! Amíg él, nincs

hitelünk a keresztény világ előtt, Gizella! Amíg Koppány

él, szavunkat sem hiszik még a te rokonaid sem,

bizonyítani sem tudjuk, hogy mi mások vagyunk, amíg

él, egyedül maradunk Európa közepén, barátainktól

elhagyatva, segítség, támasz nélkül, egyedül,

bizonytalanságban, retteghetünk, mikor és ki elégeli meg

hatalmunkat ... Neked magyarázzam, gyenge nő, hisz

nem a te kötelességed ezzel gondolni! Mi dolgod a

világgal... Törődj Rékával és Istvánnal! De ne feledd,

bizonyítanunk kell a világ-nak, hogy közéjük tartozunk,

bizonyítani, úgy, hogy el is higgyék ! Koppány halálával!

GIZELLA Hallgass, csuhás! Látni sem akarom őket. PAP

Megaláztak, Gizella, becsaptak, megcsaltak, téged,

a királynőt, Gizellát, a bajor fejedelem lányát!

GIZELLA Elég, Pap!

PAP Egy pogány lánnyal! Ila Réka meghal. a férjed is

elvesztéd, Gizella! Élnie kell, hogy bűnhődjön, vezekeljen

mindkettőt!

GIZELLA Ördög vagy te, Pap, nem Isten szolgálja!

PAP Ugyan, Gizella, Rékának köszönheted férjed éle-

tét: Nemes lélek, remek apáca lenne Rékából ...

GIZELLA Undorító! Tégy, ahogy akarsz, aljas kis ember!

Úrnőd mondja neked, a fejedelemasszony! Döntésem

megmásíthatatlan és végleges, szabad kezdet kapsz, Pap!

Parancsolom!

A Pap meghajol

PAP Úrnóm., úgy lesz, ahogy te parancsoltad!

GIZELLA Azt a nőt... látni sem akarom többé!

IX. kép

A három, úr és a Pap a színpad közepén összetalálkozik

URAK (együtt) Gyónni szeretnénk, atyám. PAP

Később, urak, később, ráér, van időnk.

URAK (együtt) Nem tagadhatod meg atyám a gyónás

szentségét! Nincs időnk bűn nyomja lelkeinket vezekelni
akarunk atyám! Vezekelni akarunk!

A Pap megáll

PAP Hallgatlak benneteket., fiaim.

URAK (együtt) Nagy a mi vétünk atyám csak te ad-hatsz
feloldozást Isten segítségével...

PAP Gyepünk, urak, miről van szó?

URAK (együtt) Így nem lehet, Pap ! Add meg a bűnös

szenvédőknek és a tisztulni akaróknak ...

PAP Megadom, halljuk!

URAK (együtt) Vétkeztünk urunk ellen.

PAP A mi urunk mindent megbocsát, Isten kegyelme

végtelen, imádkozzatok ...

URAK (együtt) István urunk ellen vétkeztünk Pap! PAP A

fejedelem keresztényi szeretete megbocsát mál és

mindörökké ... mondjátok, gyermekeim.

URAK (együtt) Vétkeztünk atyám szeretett urunk él.e
ellen bűnös szövetségre léptünk tudatlanok és ostobák
vagyunk.

Rövid csend

PAP Hogyan?

URAK (együtt) Ördög bűjt belénk atyám. Nem mi vagyunk

akik vagyunk az ördög lakozik bennünk! István urunk

élete ellen törtünk ...

PAP (egyre nagyobb izgalommal) Mikor? Él még?

URAK (együtt) !! hál' istennek Égbe kiált vétünk tudjuk

atyám kérlek oldozz fel bennünket ...

PAP Lényegre, urak!

URAK (együtt) Pap hivatásod titoktartásra kötelez! PAP Ne

az én kötelességeimről elmélkedjete, feloldo-

zásra nektek van szükségetek. ha nem akartok a po-

kolba kerülni!

URAK (együtt) István nem szeret bennünket mondhatnánk

gyűlöl és feledi amit érette tettünk életünk

kockáztattuk érette boldogságunkat vagyonunkat ...

PAP Tudom, tudom, urak, legyetek türelemmel...

URAK (együtt) Vétkeztünk atyám nem voltunk türel-

merek...

PAP Istenre, mondjátok már!

URAK (együtt) Ennyi az egész.

PAP Ennyi? Forduljatok fel ... felé, Isten végtelen jósa-

gához. Három Hiszekegy, három Miatyánk és ölbeli bűjt,

kenyéren és vizen! Isten legyen véletek. urak!

URAK (együtt) Koppánynál voltunk atyám legyen ő a mi

fejedelmünk...

PAP Árulók! Gazemberek, hitszegők ! Képesek vagytok

országunkat, Mária országát hitetlenre bízni?

URAK (együtt) Nem fogadott jószívvel Ajánlatunkat

elutasította atyám És egy örült megvilágosította agyun-

kai...

PAP Micsoda ország ! Csönd, urak ! Hallgatnom kell,

mégis mondom, nektek jobb, ha nem is tudok viselt

dolgaitokról ! Pokolra való gazemberek vagytok mind-

hármán, Isten irgalmazzon nektek!

URAK (együtt) Könyörülj rajtunk atyám segits nekünk

atyám hogy lelkünk békéjét megjeljük és bűneinkre

bocsánatot találjunk Bármit megteszünk amit ránk ró

Isten és földi szolgálja... mindent csak szabadulást

nyerünk e szörnyű teher alól...

Rövid csend

PAP Urak ... szeretitek ti Istvánt?

URAK (együtt) Igen igen IGEN! Nagyon szeretjük Istvánt!

Jobban szeretjük mindennél és mindenkinél! Magunknál

is!

PAP Köztünk maradjon, amit mondok, fontos ... titok . .

URAK (együtt) Hallgatunk mint a sír!

PAP Az is vár rátok, ha eljár a szátok ! Segítenünk kell

Istvánnak... Urunk, jó keresztényhez méltán, képtelen

rosszat tenni felebarátjának, hiszen ismeritek ...

URAK (együtt) Ismerjük igen szent ember kegyes ember

István Szent István!

PAP Jó, jó, figyeljete! Én tudom, elárulta nekem ...

URAK (együtt) Hiszünk neked atyám hiszünk ...

PAP Csend ! Koppánynak vesznie kell, fejedelmünk tud-

ta nélkül, de hallgatólagos beleegyezésével... Világos?
URAK (együtt) Mint a nap Értjük atyám mindent értünk
Miről van szó?
PAP A lázadót megölni nem kell félnetek jó lesz ha mind
beleegyeztek én nem ellemzem!
URAK (együtt) Hát ez az erre gondoltunk mi is Koppány
áruló gyáva és legfőképp vesztés Koppánynak meg kell
halnia!
PAP Értjük egymást, testvéreim?
URAK (együtt) Értjük értjük igazat szólsz Pap!

Rövid csend

Most hogy már értjük is mit, kell tennünk?
PAP (felkiált) Istenem, te, aki mindent tudsz és mindennek
eredete vagy, hogyan teremthetted ennyi barmot ilyen kis
helyre?

X. kép

!Jona nobis pacem

Színpad bal oldala, sötétben, csak Istvánt kíséri fény

ISTVÁN Segíts, Uram, hogy a te dicsőségedre békében és
szeretettel járhatom végig utamat, hitetlen híved
vezesd a te igazi békéd országába, engedd, hogy meg-
értéssel, türelemmel éljünk egymással, a te örök pa-
rancsod szerint! Tudom, hogy az igaz úton járok, adj
erőt, hogy hitetlen hitemben megerősödjék téged szol-
gálgalok, hogy annyi viszály után dolgozni tudjunk, gyar-
apodni, hitben, vagyonban, emberségben, tudásban.
Engedd, hogy magyar népemnek egyezséget, békességet
és megnyugvást adjak, hogy távol tartsunk minden
háborúságot, tévelygést, szívünknek oly keserű gyűlö-
ködést, hogy a hitben megtalált szabadságunk örökké
tartson, add, hogy hű maradjak barátaimhoz, ha
vannak, add, hogy hitemmel győzzek ellenségeim felett
és ne fegyverrel, vérrel, háborúval, add, hogy meg-
nyugodjanak a békétlenek, a széthúzókat megtalálják, alpi
közös, hogy ármány, árulás, cselvetés, önzés, irigység,
hatalomvágy ne keserítse, ne pusztítsa kevés népemet,
hogy hitben gazdag kegyelem, boldogító szeretet, emberi
béke és egyetértés költözzön lelkiekbe, ellenséges világok
közé szorult országom boldogulására és gyarapodására.
Add, hogy belső viszály, belső el-lenség társat ne találjon
sem országomban, sem idegen földön, add, hogy testvér
ne ártson testvéreimnek, add meg a békét, uram,
népemnek, és szereteteimnek, engedd, hogy bölcs
tanításod szerint megbocsássak az ellenem vétkezőnek,
engedd, hogy a vétkező jövátége mulasztását és lelke
békéjét megnyerje, engedd, hogy országom most, és
mindörökké egészséges legyen!

XI. kép

*Színpad jobb oldala — valaha Koppányé — lassan
kivilágosodik. A színpadkép változik az előzőkhöz képest, a
továbbiakban a cselekmény két szinten folyik: alul a Tömeg,
Koppány és a Táltos, a felső szint Istváné. A Tömeg hangja
már az előző kép utolsó részében felerősödik, disszonáns
aláfestésként István monológjához. A Tömeg körbe fogta
Koppányt, s három úr egy-másra vagy a jelre várnak,
Koppány közvetlen közelében, hogy egyszer s mindenkorra
megoldják a „kérdést”, de a Tömeg a későbbiekben
elsodorja őket.*

*Az alsó színpadkép majdnem egyezik az első részbelivel,
amikor István volt hasonló helyzetben, Koppány nem
mozdul, a fegyveres erők immel-ámmal vigyáznak rá, szinte
mindent engednek, csak a legvégsőt nem, Kop_pányt
rácigálják, ütik, verik. A Tömeg egyre szorosabb gyűrűt
von Koppány köré, már szinte nem is látni, egy-re több ököl
és fegyver emelkedik a levegőbe. A háttér-ben a Táltos
figyel.*

*A felső szinten a Pap és Gizella áll.
Koppány szótlán és méltóságos, talán az egészről tudomást
sem vesz, vagy inkább nem hiszi el*

TÖMEG Igaz hitnek plántálója,
Pogányságnak megrontója,
Fejedelmünk, István!

Országodat oltalmazol,
Fejedelmünk, István!
Hogy a pogány eltávozzék.
És rajtunk ne uralkodjék,
Fejedelmünk, István!
Földeden újra pogány tüzek égnek
Fajtalanságnak, rüt hitetlenségnek,
István, ne hagyj el, napja reménységnek!
Igaz hitnek plántálója,
Pogányságnak megrontója,
Fejedelmünk, István!
Igazságot akarunk! Vesszen Koppány! Vesszen a pogány!
Vezess minket, István! Le Koppánnyal! Halál az árulóra!
Halál reá! István! Ítélezz! István, az igazságos! Vesszen
Koppány! Vesszen a cselszövő! Amíg él, senkik vagyunk!
Megölni! István, add, hogy boldogok legyünk! Halál
Koppányra! Halál reá! Öljük meg! Megölni! Széttépni!
Felnégyelni! Áruló! Hitetlen! Meg-ölni! Gyerünk, mire
vártok ott elől? ! Tépjétek ki a nyelvét! Told ki a szemét!
Ne sajnáld! Megölni! Le Koppánnyal! A lejtét! A fejét
akarjuk! Le a Koppányokkal!

Teljes színpad. István megjelenik a felső szinten

URAK Félre parasztok! El innen rabszolgák, el innen
csöcselék! Félre! Nemes embert csak nemes ölhet meg
Félre parasztok!
TÖMEG Le az urakkal! Le a gazdagokkal! Le Koppány-
nyal! Vezess, István, a gazdagok ellen! Gazdagok, árul-
lók! Nemes ember gazember! Le a gazdagokkal! Le az
urakkal! Le a papokkal! Vezess újra, István! Szolgaság,
le vele! Szegénység, le vele! Le az urakkal! Szabadság!
Egyenlőség! Testvériség! István! Éljen a függetlenség!
Éljen a forradalom! Éljen az egyenlőség! Éljen a
szabadság! Éljen István!

HANG (a tömegből) Mit kíván a nép?

TÖMEG Le Koppánnyal!

HANG Mit kíván a nép?

TÖMEG Szabadságot!

HANG Mit kíván a nép?

TÖMEG Egyenlőséget!

HANG Mit kíván a nép?

TÖMEG Jogot! Hatalmat! Egyenlőséget!

HANG Mit kíván a nép?

TÖMEG Éljen a nép! Éljen a szabadság, függetlenség, le a
gazdagokkal! Éljen István! Vezess, István, a gazdagok
ellen! A hatalmasok ellen! A papok ellen! Le a
szolgasággal! Szabadságot! Függetlenséget! Le Kop-
pánnyal, és szabadok leszünk! Öljük meg az urakat, és
szabadok neszünk! Öljük meg mind! Dögölj meg,
Koppány!

ISTVÁN (üvölt) Állj!

*A Pap és Gizella közrefogja Istvánt, szinte mozdulni sem
engedi*

PAP Nagyságos fejedelem... (A Tömeghez) A nagyságos
fejedelem! István fejedelem!

*A Tömeg ordít, üvölt, és István láttán még nagyobb az
eksztázis*

TÖMEG István! Megváltónk! Szabadságunk, István!
Vesszenek az árulók!

ISTVÁN Barátaim!

Ordítás

Testvéreim! Magyarok!

TÖMEG Magyarok! Testvérek! Vesszen Koppány! Halál
reá! Le a gazdagokkal! Le a hatalmasokkal! Le az
árulókkal! Le a papokkal!

ISTVÁN Pap! Mi ez itt? Hogyan engedhetted..!

PAP Az istenadta nép, uram... téged akar, csak téged,
egyedül! Koppány nem kell nekik, csak te, uram! Értsd
meg... Koppány szökni próbált. A te éber néped
megakadályozza.

ISTVÁN Hazudsz, Pap!

Rövid csend

PAP (tagolva) Meg akart szökni, István! Meg akar szökni, nem érted? Szökés közben fogják megölni ... Világos, fejedelem? Szökés közben ... !
ISTVÁN (magából kikelve ordít) Elég! ELÉG! Abba-hagyni!

A Tömeg ordít és nekiront Koppálynak

PAP Megörültél, István ! Ez... forradalom!

TÖMEG István, szabadságunk, István ! Szeretünk, István!
Halál Koppányra!

PAP Hagyd, István, reménytelen ! Engednünk kell, mert rajtunk a sor! Ez az ember elveszett, István! Koppány meghalt!

ISTVÁN NEM ! NEM ! NEM ! NEM ENGEDEM!

PAP (miközben „gyengéden” Gizella segítségével lefogja) De engeded, uram, te, István, nagy fejedelem, te tiszta maradsz! A történelmet én írom, te csak engedd amikor kell, hogy a maga útját járja! Hagyd, István Bizd rám, fejedelem! Tiszta maradsz!

TÖMEG Éljen a forradalom ! Éljen az igazság ! Éljen a szabadság ! Éljen az egyenlőség ! Éljen a függetlenség

PAP Ezek azt akarják, amit ti ketten együtt nem tud-tatok ! Légy boldog, hogy ilyen néped van, István! Egy rossz szó, és ellenünk fordulnak!

ISTVÁN Emberek ! Hiveim ! Testvéreim!

TÖMEG Testvérek ! Le Koppánnyal ! István a miénk, él-jen a mi Istvánunk!

ISTVÁN GAZEMBEREK! GYILKOSOK!

TÖMEG Gazember ! Vesszen Koppány ! Vesszen a gyilkos!

A Pap megragadja István, jobb kezét, hirtelen mozdulattal a magasba emeli

PAP A fejedelem! Szólni kíván!

István felemelt karja a jel. A Tömeg nekiront Koppálynak

TÖMEG A fejt! Üsd! Dögölj meg! Halál reá ! Megdöglesz, Koppány ! Végre!

ISTVÁN Isten elfajzott szörnnyetege, mit tettél?

PAP Segítettem, uram, NEKED!

ISTVÁN Testvéreim! Barátaim! Az Istenre kérlek ben-neteket ...

TÖMEG Isten nevében, hitetlen! Könyörögj, Koppány!

ISTVÁN Emberek ... Megtiltom! Parancsolom! Elég! Elég! Elég!

KOPPÁNY (hangja, nem látjuk a Tömegben) Átkozott légy, István ! Örökké emlékezz rám, István, életed utol-só napjáig emlékezz, áruló, ne feledd, ne feledd, gyáva voltál, gyáva, gyáva, gyáva ! Ne ... emberek ! NE . . TESTVÉREIM! ISTENEM! SEGÍTS! Minden én vagyok, minden tettedben ott vagyok és ott leszek, Vajk ISTENEM! MIÉRT ÍGY? NE ENGEDD! KEGYELEM, BARÁTAIM ! TESTVÉREIM ...

Rövid csend

SIESSETEK ! NEM BÍROM TOVÁBB ! SIESSETEK!

Rövid csend

elég élek, Vajk ! MEG ÉLEK ! Benned élek, Vajk' Örökké ... benned... élek... Istenem, nagyon fáj! Segíts ! ISTVÁN! URAM! SOSE bocsáss meg nekik. TUDJÁK, MIT TESZNEK ! ISTVÁN!

Rövid csend. István dermedten, lenyűgözve áll.

A Tömeg hirtelen felordít, kívánsága, vágya teljesült

PAP Dies irae, dies illa, solvet saeculum in favilla .. (A Pap folytatja a Dies irae-t, a Tömeg ordít, elnyom-ja a hangját, közben)

PAP (együtt a tömeggel) Ingemisco tamcluum reus. Culpmi rubet vultus meus,

Suplicanti parce, Deus!

Huic ergo parce Deus

Pie Jesu Domine!

Dona eis requiem

Amen.

TÖMEG (együtt a Pappal) Uram, nekik adj jó véget.

Kegyes Jézus, kérünk téged

Add meg nekik békességed

Amen.

TÁLTOS (szinte sikoltva) Sikerült! Sikerült! Koppány!

Szabadok vagyunk ! Győztünk, testvérem ! Halhatatlan vagy, Koppány, MÁRTÍR,!

ISTVÁN (térdre esik) Nem... Nem ... NEM ! KOPPÁNY, NEM ! NE ! URAM !

Sötétség

ZII. Lép

Hosszú csend.

A színpad lassan kivilágosodik.

István a színpad közepén, egyedül.

Ugyanúgy térden, mint az előző jelenetben.

A színpad alsó részén, közepén, erős fényben a KORONA István feláll, lejön a felső szintről, megáll a korona mellett, jobbra.

Csend

ISTVÁN Ez lett itt, Uram, a te fiad töviskoronájából. Űgyes kezek gondos munkája, földi javak, kincsek mives ötvöze, arany, drágakő, pénz, vagyon, dicsőség, smaragd, rubin ... A te földi helytartód, a szegény halászok örököse, a pápa, Szilveszter ajándéka, hűségemért... kihez voltam én hűséges, Uram? Hozzád, vagy evilági helytartóhoz? Mert a kettő nem ugyanaz! Könnyebb a tevéinek átjutni a tű fokán, mint gazdagnak bejutni a mennyeknek országába... Mi pedig, Uram, mi gazdagok vagyunk, mindannyiád, akiket hatalommal és vagyonnal áldasz meg, hatalom-vágygal sújtasz! Én pedig hatalmas akarok lenni ! Hatalmas leszek, ha már a te birodalmad zárva van előttem! Hatalmas és legyőzhetetlen, Uram, te ahar-lad, veled, Uram, ha nélkülöd nem lehet!

Rövid csend

Ártatlan vagyok, és tudniok kell, hogy ártatlan vagyok! Hinniök kell, hogy ártatlan vagyok! Kell! El-űztél mellőlem mindenkit, magadat, barátaimat, hitemet... de még nem győztél le, uram. Egyedül *vagyok (a koronára mutat)* ezzel itt, a koronával, mely-nek legszebb gyöngye ...

Rövid csend

Koppány!

Rövid csend

Királya már lesz ennek az országnak, de békéje csak akkor, ha engem követnek, és nem téged, Uram ! Én, én parancsolok nekik ezentúl, nem te ! Hűséges maradok hozzád, Uram ... Azt is vállalom, amit nem én tettem, vállalom, tudatosan és nyíltan, de ha már veled, Koppánnyal nem lehetett, nem engedted ... El kell fogadnod, Uram, amíg én élek! És minden földi szolgád kötelessége ebben a hazában, hogy hittel és akarattal szolgálja az én akaratomat! Aki Koppánnyal száll szembe, aki emlékével száll szembe, velem találkozik! Életét én visszaadni nem tudom, de igazát igen!

Rövid csend

Abból, ami igaz volt belőle. És felejteni csak úgy tudok, ha őt, testvéremet, véretem., Koppányt védem és (wom) feledtetem és elismerem, és vállalom, hogy ői is én vagyok! Ez az ország élni akar ... és felejteni! Felejteni akarok ... úgy felejteni, hogy mindig, örökké emlékezzek. Tudom, Uram, hogyan segítek rajtuk. *Veled, Uram, de nélkülöd!*

Sötétség

XIII. kép

ISTVÁN KIRÁLY
(1000. december 25.)

Üres, teljes színpad.

István áll a színpad közepén, egyedül.

A Pap tűnik fel a háttérben, bársonypárnán hozza ünnepélyesen a koronát. Mögötte a három úr — az összekiskilvők. Kettő közülük hozza az országalmát és a jogart. A Pap átadja a harmadik úrnak a bársonypárnát és leveszi róla a koronát.

A Pap megáll István előtt.

Felmutatja a koronát.

István mozdulatlan.

A Pap letérdel és megcsókolja a koronát.

Feláll.

István nem mozdul.

A Pap — rövid idő elteltével — újra felmutatja a koronát.

Nagyon hosszú, mozdulatlan csend.

István letérdel. Majd mielőtt még a Pap István fejére

tenné a koronát, István határozottan kiveszi a kezéből, felmutatja...

... és megkoronázza önmagát.

A Pap megmerevedik. István ránéz, mozdulatlanul, sürgetőleg.

Réka tűnik elő a sötétségből, a színpad háttérében.

A Pap — szertartásosan, letérdelve, felmutatva stb. --

átnyújtja Istvánnak a jogart és az országalmát. A Pap és a három úr eltűnik a színpad háttérében. István feláll.

Rékáról lassan eltűnik a fény.

István egyedül áll a színpad közepén, fején a korona, kezében az országalma és a jogar.

Mozdulatlan, félrehajtott fejjel, kissé görnyedten ...

Csend.

A színpad lassan elsötétedik, még egy pillanatra István fejét látjuk a koronával, majd sötétség

Függöny

(1974)

Felelős kiadó: Siklósi Norbert, a Lapkiadó Vállalat igazgatója

Borsod megyei Nyomdaipari Vállalat, 1981. — 4810 — Felelős vezető : Kilián Béla igazgató